

د میرمنو

د حج مسائل

لیکوال: مولانا محمد رفعت قاسمی

د دیوبند دارالعلوم مدرس

ژباړن: عبداللہ گل "ریان"

مکتبہ رشیدیہ

پسرکي روڈ کوئٹہ فون: ۲۶۶۸۲۵۷، ۲۶۶۲۲۶۳

کفایت دینی کتب خانہ

رابطہ نمبر

کفایت اللہ ٹیلی گرام وائٹس

ایپ نمبر

+923247442395

وائٹس ایپ

+923052488551

دقرآن او حدیث پہ رہا کی

دمیرمنو

د حج

مسائل

یکوال : مولانا محمد رفعت قاسمی

دیوبند دارالعلوم مدرس

ژباړن: عبدالله گل "ریان"

خپرندوی: رشیدیہ کتابخانہ، کوټه

د کتاب خانگري پياوې:

د کتاب نوم: دمير منو حج

ليکوال: مولانا محمد رفعت قاسمي

ژباړن: عبدالله گل "ريان"

کمپوز: سواد فرهنگي ټولنه

کمپوزر: بشير احمد "ريان"

تصحيح کوونکی: مولوي سفر محمد "عابد"

د چاپ کال: ۱۴۳۱ هـ ق ۱۳۸۹ لمریز

خپرندوی: رشیدیه کتابخانه، کوټه

فهرست

شميره	عنوان	صفحه
۱-	انتساب	۵
۲-	د ليکوال عرض	۶
۳-	دمفتي سيد احمد صاحب تقریظ	۷
۴-	دمفتي محمود حسن بلند شهري تقریظ	۸
۵-	د زين الاسلام قاسمي صاحب تقریظ	۱۰
۶-	دييت الله د حج فرض کيدل	۱۱
۷-	د حج فضائل او مسائل	۱۳
۸-	تر سفر وړاندې د ضروري کار	۱۸
۹-	په حج کې دمير منو بې احتياطي	۲۰
۱۰-	په مسجد حرام او نبوي مسجد کې لمونځ او ميرمنې	۲۴
۱۱-	دمير منو لپاره په حج کې د محرم شرط ولې شته؟	۲۶
۱۲-	محرم چاته ويل کيږي؟	۲۷
۱۳-	له اخني سره حج	۲۹
۱۴-	له ورور بللې سره حج کول	۳۰
۱۵-	دميره له سکني کاکا يا نورو سره حج کول	//
۱۶-	سفر له محرم پرته خو حج له محرم سره	۳۱
۱۷-	د حج کولو لپاره د غير محرم، محرم کول	۳۲
۱۸-	له محرم څخه پرته د زړې ميرمنې حج کول	//
۱۹-	خپل ملازم محرم کول	۳۳
۲۰-	ځان د بل ميرمن بنودل او حج کول	//
۲۱-	کونډه او عدت لرونکې ميرمن څرنگه حج وکړي	۳۴
۲۲-	د حاملې ميرمنې حج کول	//
۲۳-	که ميرمن له متبني سره حج ته لاړ شي	//
۲۴-	د حج په سفر کې يوازې دمير منو د کاروان حکم	۳۵
۲۵-	د حجاجو د رخصتولو لپاره دمير منو ورنگ	۳۵
۲۶-	دميرمنې نړۍ ټکړۍ په سر کول او حرم ته تلل	۳۷
۲۷-	د حج په مبارک سفر کې دمير منو لپاره پرده	۳۸
۲۸-	ايا نجلی تر واده وړاندې حج کولای شي؟	//
۲۹-	په ميرمن د حج فرضيت	۳۹
۳۰-	که له ميرمنې سره يې د محرم مصرف نه و؟	۴۰
۳۱-	ميرمنو ته ځانگړی لازمنوونې	۴۰

اثساب

زه مې ددي تحقيق (دمیرمنو لپاره د حج مکمل او مدلل مسائل)
 خپلې گرانې مرحومي خور ته، په منسوب کولو نیکمرغي
 تر لاسه کول غواړم. هغه چې د ۱۴۲۹ هـ ق کال د محرم الحرام
 په ۲۶ نیټه (۴ - فبروري - ۲۰۰۸ م) وفات شوه. له خویندو
 څخه دهغې لپاره د ثواب او درجو د لوړتیا د دعا غوښتنه کوم
 الله تعالی دي له هغې سره درحمت او مغفرت، عفو او
 بخښنې او خپل خاص کرم او فضل معامله وکړي. آمین.

(محمد رفعت قاسمي)

- ۳۲- دمیرمنو احرام
- ۳۳- ایا میرمنې په احرام کې مخ لوخ پرېږدي؟
- ۳۴- په احرام سریریه مسح کول
- ۳۵- دمیرمنو لپاره د حج ضروري مسائل
- ۳۶- په عرفات کې حائضه میرمن، ایت کریم یا بل څه لولي؟
- ۳۷- که د طواف په دوران کې بالغ شي؟
- ۳۸- میرمن له احرام څخه د وتلو لپاره څومره ویښتان اخلې؟
- ۳۹- که د زیارت د طواف په مهال حیض پیدا شي؟
- ۴۰- د مجبورې په مهال د حیض په حال کې د زیارت طواف کول؟
- ۴۱- په سخته مجبورۍ کې د حل یوه لاره
- ۴۲- د طواف او د ولونه او دهغوی حکم
- ۴۳- که د وداع د طواف په مهال حیض پیدا شي؟
- ۴۴- دمیرمنو د سرخریلو ممانعت
- ۴۵- یوه اړینه لارښوونه
- ۴۶- دمیرمنو احرام
- ۴۷- په بیت الله کې حاضري
- ۴۸- د صفا او مروه سعی
- ۴۹- د سرخریل یا کوچنۍ کول
- ۵۰- تر عمره وروسته په مکه معظمه کې هستوګنه
- ۵۱- منی ته تلل
- ۵۲- د عرفات په میدان کې
- ۵۳- مزدلفې ته تلل
- ۵۴- له مزدلفې څخه بیرته راتلل
- ۵۵- بیا په منی کې
- ۵۶- د زیارت طواف او رمي جمار
- ۵۷- مکه معظمې ته بیرته راتلل او د وداع طواف
- ۵۸- تمتع حج ته یو څغلند نظر
- ۵۹- د حج مناسکو ته یو نظر
- ۶۰- د ماشومانو حج
- ۶۱- که ماشوم ورسره بوزې تر بلوغ وروسته حج پرې فرضیږي؟
- ۶۲- د بالغ اولاد او نابالغ ماشوم حج
- ۶۳- د نابالغ ماشوم احرام
- ۶۴- د حج دیان لنډیز

دلیکوال عرض

نحمده ونصلي على رسوله الكريم!

زما په ترتيب شوي کتاب (د حج مکمل او مدلل مسائل) کې دمیرمنو او سړيو لپاره ضروري مسائل راغلني دي، خو د دوستانو مشوره دا وه چې میرمنې به د دې پیر (ضحیم) کتاب څخه څرنگه گټه واخلي، له همدې امله مې په دې کتاب (دمیرمنو لپاره د حج مسائل) کې دمیرمنو په اړه مسائل بیل کړل. مثلاً دمیرمنو لپاره د محرم شرط ولې دی؟ چاته محرم ویل کیږي او څوک محرم کیدلای شي. له محرم څخه پرته حج ته تلل، د حج لپاره دمیرمنو یوازې سفر کول، دمیرمنو احرام به څرنگه او څومره وي. د حج په وخت کې دمیرمنو بې احتیاطي، میرمنې به حج څرنگه کوي؟ که د حج په ورځو کې یې حیض یا نفاس پېښ شي، دهغوې په هکله ضروري مسائل. میرمنې به له احرام څخه څه تلوي؟ مهال څومره ویښتان اخلي؟ له میرمنو سره که واره ماشومان وي، دهغوې د حج په هکله ضروري مسائل.

لنډه دا چې له کور څخه نیولي، د حج په مهال او بیا کور ته تر راتګ پورې، الحمد لله ټول ضروري مسائل پکې یوځای شوي دي. رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

دعا غوښتونکي، محمدرفعت قاسمي غفرله

ددیوبند خادم

۵ ذی قعدہ ۱۴۲۹ (مطابق ۵ نومبر ۲۰۰۸)، د جمعې شپه.

ددیوبند د دارالعلوم شیخ الحدیث او صدر المدرسين فقیه النفس مولانا مفتي سعید احمد صاحب مدظلہ:

تقریظ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى عَبْدِهِ وَرَسُولِهِ الْكَرِيمِ مُحَمَّدٍ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلَى آلِهِ وَاصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ.

اما بعد: ماته دخوشحالي ځای دی چې، محترم ورور، د دیوبند د دارالعلوم استاذ، مولانا قاري محمدرفعت صاحب (دمیرمنو لپاره د حج) مفصل احکام ترتيب کړي دي. نوموړی ماشاء الله بريالی دی، دهغه په قلم ډیر کتابونه لیکل شوي دي او په عام او خاصو کې مقبول دي.

له همدې امله، پوره هیله ده چې دا کتاب (دمیرمنو لپاره حج) هم هغسې بلکې تر هغه لابنه شي، ځکه انسان هره راتلونکې ورځ د پرمختګ پراوونه وهي او د ښېګڼو لوړته په مخ ځي.

دعا کوم چې همدا کتاب هم دخدای تعالیٰ په دربار کې د قبول شرف حاصل کړي او امت ته یې فیض ورسېږي.

کتبه:

سعید احمد عفی الله عنه پالن پوري

ددیوبند ددارالعلوم دمفتی، مولانا محمود حسن بلند شهری صاحب

تقریظ

الحمد لله الذي وفق من شاء من عباده من المؤمنين والمؤمنات لاتمام الحج والعمرة من العبادات والصلوة والسلام على عبده سيدنا ونبينا محمد الذي بين المناسك والآخر من احكام الدين وعلى اله وصحبه الذين قاموا بالدين القويم وعلى من تبعهم باحسان الى يوم الدين. وبعد!

دسپيخلي شريعت دا حكامو په خاي كولو كې چې، غفلت كيږي، بيخي ښكاره ده. همدا وجه ده چې، مسلمانان هره ورځ مخ په خور روان دي. الله تعالى دې ټول مسلمانان په سليم فهم سره ونازوي. له ذلت او سستې څخه دي وژغوري. په ځانگړي توگه د حج او عمري په خير په مهمو عبادتونو كې كموالی ورځ په ورځ عاميږي، له دنيا څخه ضيوف الرحمن (د الله تعالى ميلمانه) او محرم زايرين ډلي، ډلي په ډير شمير كې حرمينو شريفينو ته رسيږي، خو هغه برکتونه او ثمرې چې ورڅخه ښايي هغه يې دنيست په درجه كې دي. په دې كې په ځانگړي توگه هغه كمښتونه چې دميرمنو له لوري كيږي، ډير وخت خود حج او عمري روح فناه كوي. كه يې په اصلاح كې غفلت وشي، نو ويره ده چې داسي لاب

دخطري په خير وليدل شي. خدای جل جلاله دي وكړي چې خويندې حج او عمره سم وكړي. له گټو او برکتونو څخه يې برخمنې شي او بيرته خپلو كورونو ته راوگرځي.

له همدې امله دا كتاب (دميرمنو لپاره د حج مكمل او مدلل مسائل) انشاء الله دلاري مشال (مشعل) ثابتيږي. ما دا كتاب له پيله تر پايه وكوت، ليكوال يې ماشاء الله په خورا ښه طريقه د حج او عمري ضروري او مهم امورا ټول كړي دي. كه دميرمنو د حج ارده وي او دا كتاب ولولي دييا، بيا اوريدلو او اورولو اهتمام يې وكړي او نورو ميرمنو ته يې د وراورولو معمول وگرځوي. انشاء الله دهغه ثمرې، برکتونه او گټې به په خپله وويني. مسلمانانو سړيو ته يې هم لوستل، اوريدل او اورول او په خپلو كورونو كې يې لارښوونې ميرمنو ته ښودل، له ډيرو گټو څخه خالي نه دي. كه خلك دې لور ته پاملرنه وكړي، په حكمت او بصيرت سره ميندې، خويندې وپوهوي نو كتاب به د (مشك آنست) كه خود بيويد نه كه عطار بگويد - مشك هغه دي چې خپله يې بوي كړي نه دا چې عطار ووايي) مصداق وگرځي. فقط.

هذا ما كتبه: احقر الزمن العبد محمود حسن بلند شهري غفرله والوالديه واحسن اليهما واليه. خادم التدريس، الافتاء جامعة دارالعلوم ديوبند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ
فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ. (آل عمران: ۹۷)

ژباړه: د الله له لوري، پر هغو خلکو ددې خونې (کعبې
شریفې) حج فرض شوی دی چې دلاري توان ورسره وي
او چا چې انکار کړی دی نو باید پوه شي چې الله پاک له
ټولو خلکو څخه بې پروا دی.

د بیت الله د حج فرض کیدل

په ایت شریف کې، د بیت الله درېیمه ځانګړتیا دایان کړي
شوي ده چې، الله تعالی په خپل مخلوق باندې د بیت الله حج
کول لازم کړی دی. په دې شرط چې بیت الله ته درسیدلو وس
ولري. دوس تفصیل دادی چې له هغه سره به تر اصلي
ضروریاتو دوامه زيات وي چې، بیت الله ته درسیدلو،
بیرته راتللو او هلته دهستوګنې مصرف ولري او تر راتلو یې
د اهل او عیال گذاره وکړل شي. دهغوی چې نفقه یې
ورباندې لازمه ده. همداسې به په لاسونو، پښو او سترګو
معذورنه وي. ځکه داسې خلکو ته له هیواد څخه تلل او
بیرته ورته راتلل مشکل دي. هلته تګ او د حج دارکانو په
اداء کولو به څرنګه وس ولري. دا چې میرمنې ته له محرم
شخصه سره د حج په اړه خبرې کول داسې خلکو ته له هیواد څخه تلل او

د دیوبند د دارالعلوم دمفتي دنائب، مولانا مفتي زین الاسلام،

قاسمي صاحب

تقریظ

حامداً ومصلیاً ومسلماً!

د درانه ملګري، محترم مولانا قاري محمد رفعت قاسمي

صاحب دام فیضه وعم نفعه کتاب (دمیرمنو لپاره د حج مسائل)

مي توري په توري ولوست. دمیرمنو لپاره یې د مسائلو

غوره لنډیز چمتو کړی دی. انشاء الله، له دې څخه به میرمنو

ته ډیري اسانتیاوي تر لاسه شي. دهغوی ډیري پریشانی به

ورکړي شي. دعا ده چې الله تعالی دا ټولګه هم ګټوره او

مقبوله وګرځوي او نوموړي مولانا ته د خیر بدل

ورکړي. (آمین)

د درویشانو د پښو خاوري
زین الاسلام قاسمي

وي، که هغه په خپل لگښت ځي او که ددې په پيسو حج کوي. همداسې هلته درسيډلو دلارې حفاظت او خونديتوب هم اوس يو جز دی. که په لاره کې امنيت نه وي، د ځان او مال ډيره ويره وي نو بيا د حج کولو وس نشته.

د حج لغوی معنی قصد کول دي او د شرعي معنی تفصیل قرآن کریم کې دی چې طواف، د عرفې وقوف، مزدلفه او نور دي. نور تفصیل يې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په خپلو لارښوونو کې څرگند کړی دی. په دې آیت کې د حج د فرض کیدلو تر اعلان وروسته وايي:

{وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ}

(څوک چې منکر دي نو الله تعالی له ټولو عالميانو څخه بې نیازه دی.)
په دې کې هغه څوک داخل دي چې په ښکاره د حج له فرضیت څخه منکر دي، حج فرض نه گڼي. دهغه له اسلام څخه وتل او کفر ښکاره دی. په هغه باندې ومن کفر، لفظ صادق دی. خو څوک چې يې په عقیدوې لحاظ فرض گڼي او بيا له وس او استطاعت سره، سره حج نکوي هغه هم په يوه حیث تري منکر دی. په هغه باندې دو من کفر، د لفظ اطلاق د تهدید او تاکید لپاره دی چې، دا شخص د کافرانو په شان عمل اخته دی. هغوی چې حج نکوي دی هم هغسي دی. له همدې امله فقهاء رحمهم الله وايي چې، د آیت دا جمله، دهغو خلکو لپاره سخت وعید دی چې، له وس او قدرت لرلو سره، سره حج نکوي، دخپل دې عمل له امله د کافرانو په څېر وي. العیاذ بالله.

(معارف القرآن - ج ۲ ص ۱۲۲)

د حج فضائل او مسائل

حج د اسلام يو ستر رکن دی. د اسلام د بشپړتيا اعلان په حجة الوداع کې وشو او په حج باندې د اسلام ارکان پوره شول. په مبارکو حديثونو کې د حج او عمرې ډير فضائل بيان شوي دي. په يوه مبارک حديث کې راځي: (څوک چې يوازې د الله تعالی درضا لپاره حج وکړي، بيا نه بده خبره وکړي او نه کومه نافرمانې وکړي، هغه داسې پاکيزي لکه له مور څخه د زيږيدلو په ورځ چې پاک وي.)

په يوه بل حديث کې راځي چې، له رسول الله (صلی الله علیه وسلم) څخه پوښتنه وشوه: تر ټولو غوره عمل کوم يو دی؟ ارشاد يې وکړ: په الله او رسول يې ايمان راوړل. عرض يې وکړ، بيا؟ ارشاد يې وکړ: د الله تعالی په لاره کې جهاد کول. عرض يې وکړ، بيا تر هغه وروسته؟ ارشاد يې وکړ: مبرور حج، تريوې عمرې وروسته بله عمره ددوی تر منځ وخت د گناهونو کفار ه ده او د مبرور حج بدله پرته له جنت څخه بل څه نه ده.)

په يوه مبارک حديث کې دي: (پرلپسې حج او عمرې کوي، ځکه دا دواړه مو له فقر او گناهونو څخه داسې پاکوي لکه بټۍ چې او سپنه، سره او سپين زر له خيرو څخه پاکوي، د مبرور حج ثواب يوازې جنت دی.)

حج د الهي مينې مظهر او بيت الله د الهي تجلياتو مرکز دی. له همدې امله، د بيت الله زيارت او د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) دربار ته

حاضریدل دهر مؤمن دزړه غوښتنه ده.

که د چا په زړه کې دا غوښتنه ونه ځلېږي، نو پوه دي شي چې دهغه دایمان رېښې وچې شوي دي.

په یوه بل حدیث کې دي: "څوک چې بیت الله ته درسیدلو زاد (توبنه) او راحله (سپړلی) لري، هغه بیا هم حج ونکړي، دهغه په هکله د ابې توپیره ده چې یهودي و مري او که نصراني."

په یوه بل حدیث کې راځي: "د چا چې کومه اړتیا د حج مانع نه وي، نه پاچا او نه دناروغی، عذروي، نو دهغه اختیار دی چې یهودي مري او که نصراني." (مشکوٰۃ شریف ج ۱ ص ۲۱۱)

د حاجې صاحبانو کاروان چې له کورونو څخه رخصتېږي، د گلانو امیلونه وراچول کواکې د حج جزدی، که هغه نه وي نو د حج لپاره گواکې تلل عیب دی، خودتگ په مهال د خشیت، تقوی، د حقوقو د اداء، د معاملاتو خلاصول او د سفر د پیل کولو د ادابو اهتمام هیڅ نه ترسترگو کیږي. ته به وایې ددې مبارک سفر پیل له ادابو پرته یوازې په ځان ښودنه او دریاء په چاپیریال کې کیږي.

په قرآن کریم کې چې د حج په سلسله کې کومې مهمې لارښوونې شوي دي، هغه دادي: {د حج په دوره کې نه فحش خبري شته، نه بې فرمانې او نه هم جنگ جگړه.}

په حدیثونو کې هم د مقبول حج نښې داسې ښودلي شوي

دي: [له بدو خبرو او نافرمانې څخه پاک اوسئ.]

خود حاجې صاحبانو په ډله کې به کم داسې وي چې دا لارښوونې په پام کې ولري او خپل حج له ډاکې څخه وژغوري. د حاجيانو ددې حالت په لیدلو سره سړي ته دومره تلکيف رسيږي چې بیان او اظهار ته يې ورالفاظ نه موندل کیږي.

همداسې د حج په سفر کې د میرمنو بې حجابې هم عامه وي، ډیري میرمنې له سړیو سره د سفر په مهال، لوڅې ترسترگو کیږي. غضب خو لا دادي چې ډیري میرمنې پرته له شرعي محرم څخه د حج په سفر ځي، په دروغو څوک محرم ولیکي. له دې څخه چې کوم خباثت پیدا کیږي (اگر گویم زبان بسوزد.) ورباندې رېښتونی کیږي.

تر هغه ځایه چې ددې لارښوونې اړه ده چې د حج په دوران کې به جنگ او جدل نه وي. ددې منشاء داده چې د حج په سفر کې، ګڼه ګڼه زیاته او سفر هم اوږد وي. له همدې امله د سفر په موده کې دیوه او بل ترمنځ ناخوښه شیان پېښیږي او ورپسې د جذباتو تصادم یقیني وي. په سفر کې د ناخوښیو زغمل، دخلکو په تکلیف رسولو نه په قهر کیدل، بلکې له تحمل څخه کار اخستل، ددې سفر ستر کرامت دی. ددې ستونزو د حل غوره لاره داده چې هر حاجې دخپلو ملګرو د جذباتو خیال وساتي، دهغوی درناوي وکړي. دخپل زړه ښښه ورته صافه کړي، که څه هم د لاه که څه ناخوښی ورته

پېښېري، په غوریدلي تېنده او لراڅه سینه یې وزغمي.
په خپله داهڅه وکړي چې چاته څه تکلیف ونه رسوي.
له نورو څخه ورته تکلیف ورسېږي، څه عکس العمل و
ښیې. دنورو په وړاندې دخپلو جذباتو قرباني په دې س
کې ستره ډالۍ ده او ددې نیک مرغي ترلاسه کولو لپاره
ډیري مجاهدي او ریاضت گاللو اړتیا ده. داچې داسفر
حقیقي محبوب په لاره کې وتل دي، نو ددې سفر هره شی
ارزښتناکه ده او شیطان هڅه کوي ترڅو ستاسو وخت ضا
کړي.

څرنگه چې د حج د سفر د سامان او لوازمو د چمتو کول
اهتمام کیږي، تر دې زیات د حج د احکامو او مسائلو د ز
کولو اهتمام ضروري دی. که تر سفر وړاندې همدا سې مو
ونه موندله شي، لږ تر لږه د سفر په دروان کې یې اهتمام وشي
په هره موقع کې له کوم عالم څخه پوښتنه کیږي او په ه
عمل وشي. په دې مبارک سفر کې له ټولو گناهونو څخه د
وژغورل شي. د ټول عمر لپاره له گناه څخه د ځان ساتلو ع
او هوډ وکړل شي او په دې هکله له الله تعالی څخه خاص د
وغوښتنه شي. دا خبره په یاد وساتله شي: دمقبول ح
علامه داده چې تر حج وروسته د انسان په ژوند کې بدل
راځي. څوک چې تر حج وروسته هم فرائض پریږدي
دناجائزه کارونو مرتکب کیږي، دهغه حج قبول شوی نه د

ډیر وخت په حرم شریف کې تیر شي، له ډیرې اړتیا پرته په
بازارونو کې هیڅ ونه گرځي. د دینا سامان گرانه یا ارزانه،
ښه یا بد، په خپل هیواد کې هم موندل کیږي، خود حرم د نیک
مرغي د ترلاسه کولو موقع بل ځای نه ترلاسه کیږي. هلته
داختلو اهتمام مه کوی.

داچې په دې حج کې دنړۍ دهرې گوښې خلک راځي، نو
هر څوک چې هرڅه کوي، هغوی ته په کتلو کوم عمل پیل
نشي. دا پلټنه وشي چې آیا دا عمل له حنفي مسلک سره سم
دی، کنه؟ مثلاً دامسئله:

دسهار له لمانځه وروسته تر اشراق پوري او دماز دیگر تر
لمانځه وروسته بیا تر ماښامه پوري، دطواف د دوو رکعتونو
اجازه نشته. همدا سې په مکروه وختونو کې یې هم اجازه
نشته. خو ډیر خلک نور ویني او دالمونځ کوي.

لنډه داچې یوازې خلکو ته په کتلو کوم عمل ونشي. بلکې
له علماوو څخه په مسائلو کې پوښتنه او پلټنه وشي.

(آپ کې مسائل اوران کا حل ج ۴ - معارف القرآن ج ۱، معارف
الحديث ج ۴ کتاب الحج، الترغيب والترهيب، مظاهر حق علم الفق
ج ۱ علي المذاهب الاربعه ج ۱، کتاب الحج وفضائل حج.)

د حج تر سفر وړاندي ضروري کار

مسئله: د حج سفر په هر اعتبار خورا مبارک سفر دی. په دې مبارک سفر او مېرور حج، ډیرې ستړي، ستړي و عدي شوي دي. انسان داسې مبارک و او سپیڅلو ځایونو ته ځي چې هلته د دعاوو د قبول و عدي شوې دي. نو تر دې سفر وړاندي له خپلوانو او دوستانو سره لیدل او له یوه بل څخه د دعاوو غوښتل جائز دي. په تیره له هغو کسانو سره چې خبرې ورسره بندي وي، ترمنځ یې ستونزې او کدورت راغلي وي، هغوی ته ورتلل، ورڅخه بڅښنه غوښتل او دهغوی زړونه خوشحالول خورا ضروري خبره ده. په دې توګه که د چا حق پاته وي، په چا تیری شوی وي، پور ورڅخه اخستل شوی وي او بیا ورکړل شوی نه وي. د حج تر سفر وړاندي هغه حق ادا کول، یایي کوم انتظام کول یا ورڅخه وخت اخستل او ځان ډاډمن کول ضروري ده. ترڅو له دې مبارک سفر څخه پوره برکتونه ترلاسه شي. څومره چې په پاک زړه، د بندګانو د حق په اداء کولو سره، له ممنوعاتو او مکروهاتو په ځان ساتلو او د ټولو آدابو په مراعات کولو سره حرمینو شریفینو ته لاړ شي، هغومره به انشاء الله ورته ډیر برکتونه حاصل شي.

د ادحج په فضیلتونو کې ده چې تر هر څه وړاندي له ګناهونو څخه توبه وکړي، د چا مال یې په تیري اخستی وي،

هغه ورته ورکړي، په چا څه ډول تیری شوی وي، له هغه څخه بڅښنه وغواړي، کوم پور یې په ذمه پاته وي، هغه اداء کړي یا دور کولوي کوم انتظام وکړي.

علماء لیکي: که په چا باندې ظلم درڅخه شوی وي یا دې په ذمه باندې کوم حق وي، هغه یو پور غوښتونکي دی، هغه ورته وایي ته چیرته ځي؟ تا په داسې حال کې د کائناتو د پاچا په دربار کې د حاضریدلو اراده کړې ده چې، ته دهغه مجرم یې. دهغه حکم دي ضایع کړی دی، له حکم څخه د ګرځیدلو په حال کې هلته حاضرېږي. نه، وویرېږه چې هغه به تارډ او بیرته راشاته کړي. که ته د مقبولیت هیله لري، له دې ظلم څخه توبه وباسه او بیا حاضر شه. امر منوونکی شه او بیا ورسه، کنه ستا د سفر به له پیل څخه ستونزمن وي او د پای په اعتبار به د مردود کیدلو وړ وي.

(فتاوی رحیمیه ج ۱۰ ص ۱۸۰)

همداسې د تللو په مهال، د خپلې سیمې له ملګرو، عزیزانو او دوستانو سره لیدل کتل او ورسره خدای په امانې کول. له هغوی څخه د ځان په هکله د دعا غوښتنه، د خیر سبب ګرځي
مسئله: د حج په سفر تر تللو وړاندي، خپل نیت د خدای تعالی او د آخرت د ثواب لپاره خالص کړئ.

مسئله: د چا که در باندې کوم مالي حق پاته وي او هغه مړ شوی وي، هغه یې وارثانو ته ورکړئ. یایي له هغوی څخه

بخښنه وغواړئ. که د حق څښتنان ډیروي، دهغوی ځایګی معلوم نه وي، نو هغومره شی چې په تایی پاته دهغوی له لوري صدقه کړه. که مو په لاس یا ژبه ورته رسولی وي، ډیري دمغفرت دعاوي ورته کوی. انشاء دهغوی د حق د وبال څخه به خلاص شی.

مسئله: که تر بلوغ وروسته قضا شوي لمنځونه، روز او زکات دومره وي چې د حج او عمرې تر سفر وړاندي پوره کولای نشوای، یا د خلکو حقوق دومره ډیروي چې دهغو ټولو بخښنه غوښتل یا اداء کول، دا وخت کیدلای نشي. نو دومره وکړئ چې دهغوی دادا کولو قصد له همد شیبې څخه وکړئ. څومره چې یې ادا کولای شی، هغه ادا کړئ او کوم چې پاته کیږي، دهغوی لپاره یو وصیت ولیکئ خپل یو دوست یا خپلوان د ځان وصي کړئ چې که تاسو ژوند اداء نه کړای شوای، وروسته به یې هغه اداء کړي.

(احکام حج، مفتي محمد شفیع، ص ۲۳، کتاب الفقه ج ۱ ص ۹۴)

په حج کې دمیر منو بی احتیاطي

د بیت الله الحرام حج، د مسلمانانو لپاره د دې فريضي ادا کول د ډول، ډول برکتونو ذریعه او د عجیبو نعمتونو وسيله ده. له دې سره، سره چې پخواني ستونزې ختمې شوي دي ډیري اسانتیاوي پیدا شوي دي، بیا هم اوږد سفر دی، لکونو روپۍ لګیږي، ډیرو خلکو ته په ژوند کې یو ځل

برخه کیږي. اوس هم ډیر مشکلات په وړاندې پراته دي. په دې صورت کې ډیره ضروري ده چې مسلمانان د دې فريضي په اداء کولو کې، خورا احتیاط وکړي. د حج له مسائلو څخه پوره معلومات تر لاسه کړي. (دهمدې لپاره په هر ژبه کې واړه او ستر کتابونه چاپ شوي دي.) تر څو له شرعي احکامو سره برابر سم حج اداء کړای شي. خو د افسوس خبره داده چې د خدای تعالی د مخلوق همدا ګڼه، ګوڼه چې دنړۍ له هر ګوټ څخه راځي، ډیری له فرائضو او واجباتو څخه غافل دي. د دې نتیجه دا کیږي چې د ممنوعاتو ارتکاب کیږي، بلکې له نورو ګناهونو څخه د ځان ساتلو اهتمام نه کیږي. د لمونځونو په اداء کولو کې تقصیر او د جماعت په پابندې کې بې پروايي کیږي. حال دا چې فرض لمونځ هم ترجیح په درجو زیات اهمیت لري. که له عذر څخه پرته یو لمونځ هم قضاء شي، د حج د قبليدلو توقع به مشکله وي. په سفر کې په تیره ترا حرام تړلو وروسته، د تلبيې تړولو او تر ذکر کولو په عامه توګه غیبت ډیر کیږي، ښکښل کیږي، نه ژبه په واک کې وي، نه سترګې په اختیار کې وي او نه هم لاس په واک کې وي. ډیر لیدل کیږي چې په مسجد حرام کې د لمانځه په انتظار ناست وي، عبث خبري کیږي، په غیبت اخته وي، حال دا چې ژوند داسې مرحلي ته رسیدلي وي چې ټول وخت یې په عبادت کې وي، له ګناه څخه پاک کیږي، بیرته

داسې کيږي لکه همدا نن چې له موره زيريدلی او نړۍ ته راغلي وي.

ځينې کسان په مستحباتو او اداوو کې زياتوالی کوي، په فرائضو او واجباتو کې کوتاهې تړي کيږي. خواو شاو حجاج داسې ليدل کيږي چې، سړي ته دا اشتباه پيدا کيږي لکه سيل او تماشا ته چې ولاړ وي.

په ميرمنو باندې حجاب فرض دی خو حرمينو شريفينو په رسيدلو، ډيري ميرمنې بلکې ۹۹ په سلو کې باحجاب ميرمن هم حجاب لري کړي او په دې توگه د کبيره گند مرتکبي شي. نه يوازې بي حجابي بلکې کله خولا نيم لوڅي، د بيت الله شريف طواف کوي. د افسوس خبره دا چې نه يې ميرپه او نه هم محرم يې د بي حجابي دمخ نيوتدبير کوي. نه د حکومت له لوري ورباندې کوم قيد وي، نه پروا د سړيو ترمنځ هم هغسي گرځي. د حجر الاسود ښکلولو لپاره د خلکو په گڼه، گوڼه کې دننه له ييگانه خلکو سره په قبيح اختلاط کښي وي. دا هرڅه حرام او کبيره گناه ده. د داسې حج چې له پيله ترپايه د محرماتو ارتکاب پکې کيږي د قبول به يې څه هيله وي. د مبرور حج لپاره بدل جنت دی. خو مبرور حج څه ډول دی؟ رسول الله صلی الله عليه وسلم د مبرور حج په هکله بيان کړی دی چې حج کوئ او پکې هين د بي حيايي کار مکوی، کومه گناه مکوی چې له گناهونو

داسې پاک شي لکه له موره چې نن زيريدلي ياست.

د پاکستان او هندوستان ځينې ميرمني دمصر، شام او نورو هيوادونو ميرمنې وينې چې هغوی بي حجابه وي، دوی هم پرده لري کوي او په حرم کې داسې گرځي لکه ټول سړي چې يې محرم وي. يا لکه د کور په انگر کې چې گرځي. خو داستره بې عقلي ده. که کوم قوم په يوه گناه اخته وي نو په دې سره خو هغه گناه نه روا کيږي. نو ودې گوري چې دهغوی بې حجابي (دمخ لوڅول) په يوه تدبير او وقار سره وي. لباس يې هم له سره ترپښو ډيردي وي، په پښو يې موزې وي. خود پاکستان د ميرمنو په تيره د پنجاب او سند د ميرمنو لباس خود ډير د بي حيايي لباس وي. ټول ښځينه غړي يې څرگند وي. بي پروا په وتلو سينو گرځي. په نتيجه کې يې همدا ميرمن د همدې بي حيايي له امله، په فسق کې اخته وي او ميړونه يې هم د دوی د بي حجابي له امله په گناه لتاړوي، ځکه هغه يې نه منع کوي، نه يې اصلاح کوي او دا يوه بي حيايي او بې غيرتې ده.

تر ټولو زيات دا چې يوه عامه ابتلاء ده، هغه داده چې ميرمن پنځه وخته په لمانځه کې د سړيو په څير، په حرم کې وي. که څه هم د ميرمنو لپاره دروازي بيلې دي، د لمانځه ځايونه بيل دي خو د حج په زمانه کې چې گڼه، گوڼه ډيره وي، بيل ځای ته رسيدلای نشي، د سړيو ترمنځ په صفونو کې دريږي او لسونځ کول پيل ک.

په مسجد حرام او نبوي مسجد کې لمونځ او میرمنې

لومړۍ خبره داده، لکه څرنګه چې په خپل هیواد کې د میرمنو لپاره په خپل کور کې لمونځ کول غوره دي، همداسې په مکه معظمه او مدینه منوره کې هم د میرمنو لپاره په خپلو کورونو کې پرته له جماعت څخه لمونځونه کول غوره دي. په حرمینو کې چې په لمونځ کولو څومره ثواب پیدا کیږي، هغوی ته په خپلو هستوګنځیو کې تر هغه زیات پیدا کیږي، کوم چې سړیو ته رسیږي. نو میرمنې دي په حرمینو کې هم لمونځونه په کورونو کې کوي.

که چیري کوم وخت د بیت الله شریف د لیدلو، یا طواف لپاره، د مسجد حرام یا د صلوٰة او سلام ویلو لپاره نبوي مسجد ته راشي اړه لته لمونځ په جماعت سره وکړي، صحیح دی. خو په دې شرط چې د سړیو په منځ کې په صف کې ونه دریږي. که کومه میرمن د سړیو تر منځ په لمانځه ودریږي، د دودریو تنو لمونځونه خرابیږي، ښې او کین لوری او هغه چې ورپسې ولاړ وي.

که له ارادې پرته کومه میرمن، د لمانځه په مهال په صفونو کې پاته شي او تري وتل ورته ستونزمن وي، یا د طواف په مهال لمونځ ودریږي نو بیا دي پټه خوله، له لمانځه پرته چې چیري وي، هلته دې کښیښي. د لمانځه نیت دي نکوي. که یې نیت وکړ دخلکو لمونځ هم خرابیږي. کله چې

امام فارغ شي، بیادي یوازي لمونځ وکړي.

د طواف لپاره دي هم میرمنې داسې مهال ورشي چې د لمانځه وخت نه وي، هغه مهال ګڼه، ګوڼه هم نسبتاً کمه وي. که د لمانځه وخت شي او اذان وشي، ژر، ژر دي طواف پوره کړي، یا دې طواف پرېږدي. څومره شوطونه چې پاته دي، تر لمانځه وروسته دي بشپړ کړي یا دي بیا طواف وکړي. په هر حال، له ګناه څخه ځان ساتل خورا ضروري دي، ډیري غلطی کیږي، خو د لمانځه او بي حجابې مسئله زما په اټکل تر ټولو مهمه ده.

حج داسې یوه فريضة ده چې په ژوند کې یې بیا، بیا اداء کول مشکل دي، نو د ضرورت په سړي او میرمنې یې په خورا احتیاط سره ادا کړي.

ځینې میرمنې په خپل هیواد کې هم حجاب نه مراعات کوي. ګواکې بې پردې او سیري، په دې کې شک نشته چې داستره ګناه ده او دیوې فريضي خلاف کار دی. خو هغوی ته هم لازمه ده چې د حج په سفر کې له دې ګناه څخه ځان وساتي، ترڅو د فريضة خورا سمه اداء شي.

نن سبا، ډیري میرمنې له محرم څخه پرته سفر کوي او دا کار هم حرام او ګناه ده. د کومې میرمنې چې محرم نه وي، حج ورباندې فرض نه دی. که یې محرم و خو د حج وس یې نه درلود، یا یې دي میرمنه د حج لګښت که لای نشوای، بیا هم

ورباندي حج فرض نه دی.

د افسوس خای دادی چې حج هم ورباندي فرض نه وي، بیا هلته لاره شي، په حج کې دومره څه هم پریږدي چې حج ورباندي فرض نه وي، بیا داد حج سفر ولي کوي.

د بیت الله په حج کې، که حاجیان داسې غلطي کوي او د شریعت خلاف حرکات ورڅخه لیدل کیږي، نو له دې امله د حج برکتونه ختمیږي، د حجاجو له ډیروالي سره، سره امت داسې خای ته رسیږي چې ورځ په ورځ د تنزل لور ته روان وي. که دومره ډیر حجاج په سمه طریقه سره حج وکړي او زموږ ټولو حج په سپیڅلي دربار کې په قبول سره مشرف شي، بنایې دنړۍ نقشه بدله شي. خدای جل جلاله دي مسلمانانو ته صحیح فکر کول او توفیق ورپه برخه کړي. آمین.

(محدث عصر حضرت علامه محمد یوسف بنوری نور الله مرقدہ.)

(له ندای شاهي دسمبر ۲۰۰۴ په منډه.)

دمیر منو لپاره په حج کې دمحرّم شرط ولي شته؟

مسئله: زه شرعي مسئله وایم دولي ځواب نه ورکوم، خو تاسو ته په ډاډه سره لیکم چې، دمیر منو لپاره د دریو ورځو یا زیات سفر له محرم پرته، رسول الله صلی الله علیه وسلم منع کړی ده. دلته په داسې اوږده سفر کې دهغې دعزت او عصمت ساتل یوه مستقلة مسئله ده. زما په پوهه ځینې میرمنې پرته له محرم څخه سفر کوي، په ناولتیا ککړیږي او

بیرته راځي. له دې سره، سره په داسې اوږده سفر کې څه پیښې رامنځته کیږي، میرمنې ته دناستې ولاري ضرورت پیښیږي. که کوم محرم ورسره نه وي، مشکلات ورته منځته کیږي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۰)

خبرتیا: د خدای جل جلاله قانون یوازې په خپله رایه سمول، یوازې یوه لوري ته یې نظر کول او له نورو خواوو څخه یې سترګې پټول، هوښیاري نه ده. (پرته له محرم څخه حج ته تلل) د افسوس خبره ده چې نن دا کار عام شوی دی. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۳)

محرم چاته ویل کیږي؟

پوښتنه: سړی او میرمن یې حج ته ځي، له هغوی سره دمیرمنې خورزه، وریره یا دمیرمنې سکه خور ورسره تلای شي، کنه؟

ځواب: محرم هغه دی چې کله هم ورسره نکاح کیدلای نشي، دمیرمنې خور، خورزه، وریره یې دمیره لپاره نامحرم دي، له هغه سره تلل یې جواز نلري. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۷۹)

مسئله: د والدینو فروع، یعنې هغه سړی یا میرمن چې د مور یا پلار (مستقیم یا غیر مستقیم) اولاد وي، لکه ورور، خور، وراره، وریره، خوریه، خورزه یا دهغوی اولاد ترهر ځایه چې کښته وي ټول حرام دي.

(فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۸۸ - فتاوی عالمگیری اردو ج ۲ ص ۵۰ کتاب النکاح)

مسئله: دپلار مشروررو، کاکا اونور محرم دي.

(فتاوی رحیمیه ج ۱۰ ص ۱۷۳)

مسئله: له محرم څخه مقصد هغه شخص دی چې له هغه سره نکاح کول حرام وي، که هغه دنسب له امله وي که د کوزدې یا شیدوله امله. دمحرملپاره عقل اوبلوغ هم شرط دي.

(کتاب الفقه ج ۱ ص ۱۰۳۶، فتاوی رحیمیه ج ۱۰ ص ۱۷۳، معلم الحجاج ص ۸۴)

مسئله: دمیرمنې لپاره یې دوراره زوی محرم دی. ځکه دهغوی ترمنځ چې نکاح حرامه وي، هغه دهغه لپاره محرم دی. میرمن دخپل وراره له زوی سره حج ته تللای شي. خو ورسره دا احتیاط لازم دی چې هغه فاسق اوفاجر نه وي، په فاسق اوفاجر دا نه وي. فقهاوو ورسره سفر منع کړی دی.

(فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۱۸۹ د شامي ج ۱ ص ۵۲۹ په حواله)

مسئله: له محرم سره هم هغه مهال سفر کول جایز دي چې دفتنې او شهوت ویره نه وي. که غالب گمان دا وي چې دسفر په مهال، که په یوازیتوب یاد ضرورت له امله په لاس ورورلو کې شهوت پیدا کیده، ورسره سفر جواز نلري.

(معلم الحجاج - ص ۹۷)

مسئله: زوم (دسکنې لورمیره) دخپلې خواښې محرم دی، له هغې سره دتل لپاره نکاح کول حرام دي. نو له زوم سره میرمن حج ته تلای شي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۸۸ د طحاوي ص ۳۹۷ په حواله)

مسئله: دښي زوم له ناسکه خواښې سره محرم نه دی، سفر ورسره کولای نشي. ځکه دخواښې بن (ناسکه خواښې)

دزوم محرمه نه ده. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۰۸)

مسئله: نن سبا دفتنې زمانه ده. دخسرگنې په تعلق کې احتیاط ته اړتیا ده. په تیره کله چې ځوانان وي، په معلم الحجاج کې دي چې په دې زمانه کې دخسرگنې اودشیدوله تعلق سره چې محرم وي، په سفر کولو کې ورسره احتیاط ته اړتیا ده. دا چې دفتنې زمانه ده، نو له داسې خلکو سره دي حج نه کوي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۸۸ د شامي ج ۱ ص ۵۲۹ په حواله، معلم الحجاج ص ۹۵)

مسئله: میرمن له خپلې سکني خوريې سره حج کولای شي، خو دمیره له خوريې سره یې کولای نشي. ځکه دمیرمن لپاره دمیره خوريې محرم نه دی. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۰۷)

مسئله: له خنثی مشکل (هغه چې جنس یې معلوم نه وي چې نر دی او که ښځه) سره هم محرم شرط دی. (معلم الحجاج ص ۵۵)

مسئله: په هوايې سفر کې چې څو ساعته دي، هم دمیرمنې لپاره محرم درلودل شرط دي. ځکه په (۴۸) میله کې دسفر احکام لکه په لمانځه کې قصر، جاري کیږي.

(فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۲۱۴)

له اڅښې سره حج کول

مسئله: له اڅښې (دخورمیره) سره سفر کول شرعاً صحیح نه دی.

مسئله: محرم هغه څوک دی چې له هغه سره هیش وخت

نکاح جواز نلري، خوښينه محرم نه ده، ځکه که د حج په موده کې سړی، میرمنې ته طلاق وړکړي (عدت یې تیرشي) یا یې میرمن مړه شي، نو له خوښینې سره نکاح کولای شي. له نامحرم سره په بیولو حاجې گنهار یېزي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۴)

له ورور بللي سره حج کول

پوښتنه: یو هلک یې ورور وباله او ورسره حج یې وکړ. ایا هغه یې محرم دی. آیا نکاح ورسره جائزه ده؟
 ځواب: کوم پردی شخص په ورور بللو سره نه محرم کیږي. نو نکاح ورسره صحیح ده. میرمنې ته له محرم څخه پرته سفر کول گناه ده. حج خو کیږي خو میرمن گناه کاره ده. په خوله څوک ورور بلل محرم نه دی او هغه محرم ښودل غلط ویل دي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۷۹۸)

دمیره له سکني کاکا یا نورو سره حج کول

مسئله: که کومې میرمنې، دمیره له کاکا سره نور قرابت نه درلود، دا دواړه په خپل منځ کې نامحرم دي او دمیره له حقیقي کاکا سره دهغې حج ته تگ جائزه نه دی.

مسئله: دمیرمنې دمیره مشر ورور، نامحرم دی، له نامحرم سره په سفر تلل جواز نلري.

مسئله: دمیرمنې دمیره کشر ورور محرم نه دی، له محرم پرته حج یا عمري ته تلل جواز نلري.

مسئله: میرمن دتې خوړلو له ورور سره حج ته تللای شي

ځکه هغه محرم دی. (فتاوی محمودیه ج ۳ ص ۱۸۹)
 مسئله: میرمن ته دلور له خسر سره حج ته تلل جواز نلري ځکه نامحرم دی.

مسئله: مامې (د ماما ښځه) شرعاً محرمه نه ده، نو هغه دمیره له سکني خور یې سره حج ته تلای شي.

مسئله: میرمن له بلي داسې میرمنې سره چې له خپل میره سره وي یا له داسې میرمنې سره حج ته تلل جائزه دي چې له هغې سره خپل محرم وي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۶)

مسئله: دمیرمنې د حج سفر له زړه غیر محرم شخص سره جواز نلري. (فتاوی دارالعلوم ج ۶ ص ۵۴۰ د بحر الرائق ج ۸ ص ۲۸ په حواله)
 مسئله: دمیرمنې لپاره دیور یا جیت (دمیره مشر او کشر ورو) محرم نه دی. (فتاوی رحیمیه ج ۲ ص ۳۰۷)

سفر له محرم څخه پرته، خو حج له محرم سره

پوښتنه: که کومه میرمن حج ته بې محرمه لارې شي خو په هیواد او جده کې په هوایي ډگر یې ورور موجود و نو د داسې میرمنې لپاره حکم څه دی؟

ځواب: له هیواد څخه تر جدې پورې په الوتکه کې یوازې

سفر کولو گناه ورباندې شته، حج او عمره یې کیږي خو په

الوتکه کې یې یوازې سفر کول جواز نلري. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۰)

خپل ملازم محرم کول

پوښتنه: زه دخپلو مصروفیاتو له امله، حج ته تلای نشم. آیا زه خپل نوکر، دمحرم په توګه له خپلې میرمنې سره حج ته استولای شم؟

ځواب: محرم داسې چاته ویل کیږي چې، دهغه دتعلق له امله ورسره نکاح کیدلای نشي. لکه دمیرمنې پلار، ورور، وراره، خوربي. دکورنوکر محرم نه دی اوله محرم څخه پرته حج ته تلل جایز نه دي. تاسو په خپله هم ګناه کار کیږي، ستاسو میرمن او ملازم هم. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۶)

خان دبل میرمن ښودل او حج کول

پوښتنه: زما نوم محمد اکرم دی، زما دیوه دوست نوم محمد اشرف دی. اوس زما دوست له خپل کفیل سره جنگ کړی دی، هغه خپله میرمن حج ته غوښتي ده، هغه زما په نوم خپله میرمن حج ته راغوښتي ده. یعنې دهغې په نکاح نامې کې یې زما نوم لیکلی دی. په کاغذي معاملو کې یې هغه زما میرمن ښودلي ده. دلته راغله، زه یې دراوستلو لپاره هوائې ډګرته ورغلم. دامنیت مسؤلینو زما اقامه وکتله هغه یې زما دمیرمنې په صفت رابهرکړه، میرمن اوس له اصل خاوند سره ده، حج یې هم له هغه سره وکړایا دا حج صحیح دی؟

ځواب: ددې محترمي حج خواداء شو، خودجمل کاري په ګناه کې درې واړه شریک یاست. هغه سړی او میرمن هم او تاسو هم. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۴)

د حج کولو لپاره غیر محرم، محرم کول

پوښتنه: کومې میرمنې چې غیر محرم، محرم وګڼي د حج په سفر لاره شي، حکم یې څه دی؟

ځواب: له محرم پرته د حج سفر جایز نه دی، نامحرم محرم بلل او د حج سفر ورسره کول، دوي ګناوي دي. خو کله لاره شي حج کیږي. دیوازې سفر کولو ګناه ورباندې شته. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۲)

مسئله: میرمن چې هرڅومره زړه وي، له محرم پرته یې د حج سفر حرام دی. که نوري میرمنې له خپلو مخار موسره ورسره وي هم جواز نلري. که دمیرمنې ترمهاله یې محرم ونه موندنود (حج بلل) وصیت ورباندې فرض دی.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۵۲۳)

له محرم څخه پرته دزړې میرمنې حج کول

مسئله: میرمنې ته له محرم څخه پرته د حج سفر جواز نلري اگرکه حج یې کیږي، خوددې یوازې سفر کولو ګناه بیله ورباندې پاته کیږي. خوداچې دزړې میرمنې سفر ډیر دفتني سبب نه ګرځي، له دې امله ممکن الله تعالی ورباندې مهرباني وکړي، خوددې سفر دي، الله تعالی ته استغفار وایي. پاته دا خبره ده چې زرګونو میرمنې محرم نلري آیا هغوی به حج نکوي؟

ددې ځواب دادی چې، ترڅو ورته محرم ونه موندل شي، میرمن باندې حج فرض نه دی. نوحج دې نه کوي، که د حج شوق لري او محرم نه موندل کیږي، دوهمه نکاح دي وکړي.

(آپ کې مسائل ج ۴ ص ۷۴ - فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۰۷، کفایت المفتي ج ۴ ص ۱۰۱)

کونده او عدت لرونکې میرمن څرنگه حج وکړي؟

مسئله: که دکومې میرمنې میره داسې مهال وفات شي چې د حج تر وخته عدت نه پوره کیده، نو دامیرمن دي د عدت تر پوره کولو د حج په سفر نه ځي. (آپ کې مسائل ج ۲ ص ۲۳ فتاوی دارالعلوم ج ۶ ص ۵۳۵ دردمحتار ج ۲ ص ۱۹۸ په حواله فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۲۳۷)

مسئله: که کومه میرمن د عدت په موده کې حج وکړي، حج یې کیږي خو ګناه ده. (معلم الحج ج ۱ ص ۸۶)

مسئله: د عدت په موده کې حج ته دمیرمنې تلل ناجائز دي، د عدت تر تیریدلو وروسته، که له محرم سره ځي تلای شي، که یې محرم ونه موند د حج بدل وصیت دي وکړي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۰۷)

د حاملې میرمنې حج

پوښتنه: ایا حامله میرمن حج کولای شي؟ که یې کولای شي نو هغه ماشوم چې یې په ګیده کې دی، دهغه هم حج کیږي؟

جواب: حامله میرمن هم حج کولای شي، په ګیده کې د ماشوم حج نه کیږي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۳۴)

که میرمن له متبني سره حج ته لاړه شي

مسئله: حج ته دمیرمنې تلل له داسې چا سره چې زوی یې بللی دی، جایز نه دي. له ګاونډیو میرمنو سره یې هم تلل ناجایز دي. که یې محرم ونه موند حج بدل دي وکړي، خو حج بدل به داسې وخت کوي چې دا شرط پوره وي چې ټول عمر

یې محرم نه موندل کیږي. خو که کوم وخت محرم پیدا سو مثلاً، نکاح یې وکړه او میره یې هم حج ته په تللو راضي شو او دامهال هم دمیرمنې او دمحرمن د حج مصرف ورسره وي، بیا به حج کوي. (امداد الاحکام ج ۲ ص ۱۵۷)

مسئله: که کومه میرمن له ورکتوب څخه یو ماشوم وروزي او زوی یې وګڼي، ماشوم هغه مور او دا هغه زوی وبولي، د حج په سفر کې همدا هلک د دې میرمنې لپاره محرم نه دی. له هغه سره حج یا عمرې ته تلل یې جواز نلري. ځکه متبني (زوی بلل شوی) حقیقي زوی نه دی. د قرآن کریم د احزاب په سورة کې یې تفصیل موجود دی. (آپ کې مسائل ج ۸ ص ۳۱۸)

د حج په سفر یوازې دمیرمنو د کاروان حکم

مسئله: په فطري او قدرتي ډول، دسړي بڼې او د بڼې سړي ته رغبت وي او شیطان هم په ګناه کې داخه کولو هڅه کوي. په مشکوة شریف ص ۲۶۷ کې حدیث شریف راځي: {دسړیو په هکله تر بڼې ډیر ضرر رسونکې بله فتنه نشته.}

ددین په ضروریاتو کې یو هم حج دی. په دې کې شرعي ضوابط او له فساد څخه د خوندیتوب ډیر احتیاطي تدبیرونه ښودل شوي دي چې دادي: په سفر کې به میرمن له محرم یا میره سره وي چې، دهغې بشپړ حفاظت وکړل سي، کنه د حج د سفر هم ورته اجازه نشته. که له محرم څخه پرته لاړه شي، نو د شرعي حکم د خلاف ورزي له امله ګناه کاره کیږي. څومره

چې دمیرمنې عصمت او ناموس ساتنه مېړه او محرم کولای شي، هغومره یې نوري میرمنې کولای نشي. بلکې په خپله هغه میرمنې هم د حفاظت لپاره نورو ته اړتیا لري. دمیرمنې لپاره د محرم شرط له حج څخه دهغې د بې برخي کولو لپاره نه دی، بلکې ددې لپاره دی چې دهغې عصمت او ناموس خوندي وي، له بدگمانې او تور څخه ژغورلي وي، ځکه له دې څخه پرته میرمن کوم ارزښت نلري. نو میرمنو ته ضروري ده چې د شرعي احکامو درناوی وکړي، شریعت خپل محسن وگڼي.

چیرې چې د حج معامله ده، که ورته محرم ونه موندل شي نو شریعت ورته د حج بدل اجازه ورکړي ده چې په هغه سره دا دپوره ثواب مستحقه هم گرځي او د شرعي حکم د تابعدارې له امله یې ستر اجر په برخه کېږي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۲۱، د بخاري ج ۱ ص ۴۴۱ په حواله، ابن ماجه ج ۱ ص ۲۹۷ - هدایه ج ۱ ص ۱۱۳)

د حجاجو درختولو لپاره دمیرمنو ورنگ

مسئله: ځینې ځایونه داسې رواج وې چې کله حجاج حج ته ځي نو تر تم ځای پورې دهغه درختولو لپاره میرمنې هم ځي، هلته دنرو او ښځو اختلاط راځي، بې حجابي وي. دا رواج بد او د ډیرو بدیو ټولگه ده. نو د پېښودلو وړ ده. خلکو د حج په نوم د ښځو ټولنه او اختلاط او نور ډیر بد او مکروه رسمونه رامنځته کړي دي چې، د ثواب په ځای ورته دلعت سبب گرځي. له دې امله دا رواج باید بالکل بند کړل شي.

(فتاوی رحیمیه ج ۶ ص ۴۰۴ فتاوی محمودیه ج ۳ ص ۲۰۲)

دمیرمنې نرۍ ټکري په سر کول او حرم ته تلل

مسئله: دمیرمنې لپاره په داسې لباس کې بهر وتل حرام دي چې بدن یې تري ښکاره او یایې د سروینستان ورڅخه ولیدل شي.

مسئله: په داسې نرۍ ټکري کې لمونځ هم نه کېږي چې وېښتان یې تري ښکاره کېږي.

مسئله: مکې مکرمې او مدني منوري ته چې میرمنې لاړې شي په مسجد کې په جماعت سره لمونځونه کوي او په ښوې مسجد کې د څلوېښتو لمنځونو پوره کول ضروري گڼي. خو دا مسئله په یاد ولرئ چې په حرمینو کې د جماعت د لمانځه ثواب یوازې د سړیو لپاره دی. میرمنو ته هلته هم په خپل هستوگن ځای کې لمونځ کول غوره دي.

لږ غورو کړئ، کله چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په خپله لمونځ ورکاوو، هغه مهال یې هم وویل: [دمیرمنو په کور کې لمونځ کول په مسجد کې د جماعت تر لمانځه ورته غوره دی.]

په هغه لمانځه کې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم امام او صحابه کرام مقتدیان وي، په داسې لمانځه کې تر جماعت هم میرمنو ته په کور کې لمونځ کول غوره او افضل دی. نو نن به د جماعت لمونځ میرمنو ته څرنگه افضل وي؟

لنډه دا چې میرمنې مکې او مدینې ته لاړې شي، هغوی ته په خپلو هستوگن ځایونو کې لمونځ کول مناسب دي.

همدلتهمونخ په حرمينو کې ترلمونخ کولو غوره دی. حرم شریف ته د طواف لپاره راځي، خو د خلکو د ازدحام په مهال کې دي دورنوتلو او د حجر الاسود د ښکلو لو هڅه نکوي، کنه گناه کاره کيږي. نيکې برباد گناه لازم خبره به ورباندي رېښتونې شي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۱۹)

د حج په مبارک سفر کې دمیر منو لپاره پرده

پوښتنه: د حج په موقع، که میرمنو ته وویل شي چې پرده وکړي. په ځواب کې وايي چې، په دې مبارک سفر کې پردې ته څه اړتیا نشته او مجبوري هم ده، نو د پردې حکم څه دی؟
ځواب: دا حرام په مهال، میرمنو ته ویل کيږي چې په پرده کې مخ ونه پوښي. خو تر کومه حده چې ورته شوني وي له نامحرم څخه دي پرده کوي او کله چې احرام نه وي، نو د مخ پټول ضروري دي. دا غلطه خبره ده چې په مکه مکرمه ياد حج په سفر کې پرده ضرور نه ده. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۲۲۵، کتاب الفقه ج ۱ ص ۱۵۴)

ايا نجلی تر واده وړاندي حج کولای شي؟

پوښتنه: د يوې نجلی نکاح شوي ده. خو واده شوي نه ده. دواړه لوري غواړي په دوو کلونو کې واده وشي. هلک غواړي په سعودي کې دهستوگني په مهال تر واده وړاندي په همدې نجلی حج وکړي. ايا تر واده وړاندي له هلک سره د نجلی حج ته تلل صحيح دي؟

ځواب: د حج په کولو يې دواړه کارونه کيږي، واده هم او

حج هم. کله چې نکاح وشي، نو هغه دواړه سره میره او ښځه دي. که واده شوی وي او که شوی نه وي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۵۶)
مسئله: که د حج لپاره تياري کول بشپړ شوي وي او د نجلی کوزده وشي، نو نجلی له مور، پلار (يا بل محرم) سره حج ته تلای شي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۳۳)

په میرمن د حج فرضيت

پوښتنه: ايا حج په سړيو فرض دی که په میرمنو هم دی؟
ځواب: په میرمن هم فرض دی خو چې محرم ولري. که محرم ونه موندل شي، تر مړینې وړاندي دي د حج بدل وصیت وکړي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۳۳)

مسئله: د فرض حج لپاره میرمنې ته له میره څخه (چې کوم محرم ورسره ځي) او لور ته له پلار څخه دا جازې اخستلو ضرورت نشته. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۳۶ فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۵۲۸ دردمحتار ج ۱ ص ۲۰۰ په حواله کتاب الفقه ج ۱ ص ۲۱)

مسئله: په میرمن هغه مهال حج فرض کيږي چې دومره شتمنې ولري چې د دي او د محرم د تللو لگښت پوره کړي. (فتاوی دارالعلوم ج ۱ ص ۵۲۲ دعا لکيري ج ۱ ص ۲۰۳ په حواله)

مسئله: کومې میرمنې ته که میره يا زوی پیسې ورکړي هغه يې مالکه ده. که هغه روپی د حج لپاره بس وي او د محرم خرڅ يې هم پوره کولای شوای نو په دې میرمن باندي حج فرض دی. له خپل محرم سره دې حج ته لاړه شي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۵۲۱ دهداية کتاب الحج ج ۱ ص ۲۱۵ په حواله)

که له میرمنې سره یې د محرم مصرف نه و

مسئله: که له میرمنې سره د حج د ضرورت په اندازه شه و، خود محرم دا نه و او یا و، خو مصرف یې په غاړه نه اخیست او له میرمنې سره دومره مال دولت نه و چې د خان او محرم دواړو لگښت پوره کړي، نو په دې میرمن لازم دی ترڅو له خپل لوري حج بدل وکړي یا وصیت وکړي چې زما تر مړینې وروسته زما په دولت حج بدل وکړي.

(احکام حج ص ۱۸۸ - امداد الفتاوی ج ۲ ص ۱۵۶)

میرمنو ته ځانګړې لارښوونې

په لاندې یادو شویو مسائلو کې د میرمنو حکم له سړیو څخه بالکل بیل دی:

۱- د میرمنو احرام دومره دی چې خپل سر پټ کړي او مخ یې لوڅ وي.

۲- ګنډلي جامي د میرمنو لپاره منع نه دي.

۳- میرمنې به تلبیه په ټیټ او ازوایي.

۴- د ناپاکې یعنی حیض او نفاس په حالت کې به دعا او تلبیه وایي، احرام به ترې خولمونځ به نکوي.

۵- د سروینستان دې په یوه ټوټه جامه وټري ترڅو کوم ویښته غوڅ او ونه لویږي. دا جامه (دسمال) یوازې د احتیاط لپاره وي (ځیني خلک یې د میرمنې احرام ګڼي، خو داسمه نه ده).

۶- د صفا او مروه ترمنځ د رنگه لایتونو (ګروپونو) ترمنځ ځغاسته د میرمنو لپاره سنت نه ده.

۷- دا احرام د خلاصولو په مهال، د ویښتانو سرونه د ګوتې دویوه بند په اندازه غوڅول کافي دي.

۸- د ناپاکې په حالت کې له طواف څخه پرته، د حج هر رکن اداء کولای شي.

۹- د نحر (لسم، یوولسم او دوولسم تاریخ) په ورځو کې که پاکې نه وي، د زیارت طواف تر پاکیدلو پورې ځنډول کومه جریمه او سزا نلري.

۱۰- جدي یا مکې معظمې ته په رسیدلو، که یې میره یا محرم مړ شي یا طلاقه شي، په داسې حالت کې د حج ارکان اداء کولای شي.

۱۱- که میرمنې ته د بیرته تګ په مهال ناپاکې (حیض یا نفاس) پېښ شي، نو د وداع طواف ورته معاف دی.

۱۲- اضطباع یعنی څادر ترېښې اوږې لاندې کول او په کینه اوږه اچول د میرمنو لپاره نشته.

۱۳- میرمنې دې دومره لاس نه لوړوي چې بغل یې ښکاره شي.

۱۴- رمل (پهلواني) یعنی د طواف د پیل په درې ځل ګرځیدلو کې قدمونه نژدې ښودل او ګرځندې تلل د میرمنو لپاره سنت نه دي، هغوی دې په خپل حال ځي. (محمدرفعت قاسمي)

دمیر منو احرام

مسئله: دمیر منو احرام او حج هم دسرو په خیر دی، توپیر یې دادی چې میرمنې ګنډلي جامي اغوستلای شي، سر پټولای شي خو مخ به یې لوڅ وي.

مسئله: دمیر منو لپاره دموزو په پښو کول او دستکلي په لاس کول جایز دي، نه پښو کول یې غوره دي او ګینه هم استعمالولای شي. (معلم الحجاج ص ۱۱۰)

مسئله: میرمنې د حیض او نفاس په حال کې هم احرام ترلای شي خو دا احرام دوه رکعتہ نفل کولای نشي.

(احکام حج ص ۳۴ مفتي شفيع صاحب)
مسئله: دا چې د حیض او نفاس په وخت کې میرمنو ته لمونځ کول جواز نلري، نو غسل او اودس دي کوي، مخ په قبله دي کښیني نیت دي کوي او تلبیه دي وایي، لمونځ دي نکوي. (معلم الحجاج ص ۱۰۶)

مسئله: میرمنو ته سر پټول واجب دي او په مخ جامه اچول منع دي، په سربه جامه داسې اچوی چې مخ یې پټ نشي او ګنډل شوي جامي اغوستل جواز لري.

مسئله: میرمنې ته مناسب ده ترڅو یو دستمال په سر وتړي چې سر لوڅ نشي. دا دستمال د ستر دوجوب لپاره دی یعنې دسر دپټولو لپاره، دا احرام لپاره نه دی. ځکه دمیرمنې دا دستمال دا احرام جز نه دی، نو که سر لوڅ شي جنایت نه دی

دمیر منو حج

دم یا بل څه نه اوړي. د پردي شخص په وړاندې دادستمال لرل واجب دي او سر لوڅول ګناه ده.

مسئله: دمیرمنې لپاره دستمال په احرام کې داخل نه دی. که یې د غسل یا په اوداسه کې دمسح لپاره خلاص کړي، نو دجنایت څه نه لازمیږي، داددي لپاره هم دی چې ویښتان یې له توئیدلو وساتي.

مسئله: میرمنې ته د حیض او نفاس په حال کې د حج ټول افعال جایز دي. یوازې طواف او لمونځ کول منع دي. که تر احرام وړاندې حیض راشي غسل دي وکړي، احرام دي وتړي ټول نور افعال دي وکړي خو سعی، طواف او لمونځ دي نه کوي.

مسئله: دمیرمنې لپاره تلبیه په زوره ویل منع دي. په دومره غږ دي وایي چې په خپله یې واوري. (معلم الحجاج ص ۱۱۵)

مسئله: دخنځی مشکل یعنې هغه چا چې نه معلومیږي چې نردی که بنځه، ټول احکام یې دمیرمنې په خیر دي. دهغه له پردې سړي یا میرمنې سره یوازې اوسیدل جایز نه دي. (معلم الحجاج ص ۲۲۹)

مسئله: میرمن که دا احرام په حالت کې په ورغوي نکریمي ووهي، دم وړباندې واجبیږي. (معلم الحجاج ص ۲۲۹)

مسئله: که یې دا احرام په حالت کې ډوډی پخوله او کوم ویښته یې وسوزي، صدقه دي ورکړي. که دښمار، له امله

ولویږي یا په خوب کې وسوزي څه شې نه ورباندې واچیږي. (معلم الحج ص ۲۳۹)

مسئله: میرمنو ته دا حرام ترلو لپاره کوم خاص ډول جامې اغوستل لازم نه دي، له همدې امله دي میرمنې گنډل شوي جامې اغوندي، که هر رنگ وي، دهغې احرام دادې چې مخ لوڅ پریږدي او په لاسونو باندې دستکلي نه کول غوره دي. خو که غیر محرم سړي وي، مخ په څه شي سره پتولای هم شي او په کومه جامه لاسونه هم پتولای شي.

(آپ کې مسائل ص ۸۹)

مسئله: د میرمنې لپاره دا غوره دي چې دا حرام په حالت کې موزي په پښو کړي. ځکه په هغوی کې پرده ډیره ده، خو که یې جامې اوږدي او ټول بدن یې پټ کړی و نو همداسې جامې کافي دي.

مسئله: که میرمنې دا حرام په وخت کې موزي په پښو کړي وروسته یې لري کړي، پروا نلري. دا داسې ده لکه سړي چې دا حرام په مهال خپلکې په پښو کړي او بیرته یې لري کړي او څه ستونزه نلري. (حج بیت الله کې اهم فتاوی ص ۲۴)

مسئله: دا حرام لپاره غسل کول مؤکد سنت دی. که یوازې اودس وکړي، د غسل ځای نیسي. خو غسل کول غوره دي، دا غسل د نظافت او پاکې لپاره دی. خود معذور د غسل ځای نه نیسي. نو د حیض او نفاس په حال کې دي هم غسل کوي.

مسئله: که اوبه نه وي، غسل ساقطیږي. خو په بدل کې یې تیمم مشروع شوي نه دي. ځکه هغه پاکې چې په دي غسل کې مقصد ده، په تیمم نه ترلاسه کیږي. (کتاب الفقه ص ۱۰۴۸)

مسئله: دا حرام په حالت کې نکاح کول جایز دي، ځکه دا حرام ترل د میرمنې د نکاح مخ نیوی نه کوي. خو نژدې والی منع دی. (کتاب الفقه ص ۱۰۵۳)

مسئله: دا حرام په حالت کې د نژدېوالي په څیر، هغه حرکات همه حرام دي چې همدا خواش او غوښتنه زیاتوي، لکه ښکلول، بدن له بدن سره مښل. (کتاب الفقه ص ۱۰۵۳)

ایا میرمنې په احرام کې مخ لوڅ پریږدي؟

مسئله: دا سمه ده چې دا حرام په حالت کې د مخ پټول جواز نلري. خو د دې معنی دانه چې میرمن دا حرام په حال کې پرده پریږدي. بلکې تر کومه حده چې شونې وي پرده ضروري ده. یا په سر کومه ټوپۍ کښیږدي یا ورباندې خادر داسې واچوي چې مخ پټ نکړي یا میرمن په خپل لاس کې د لاس پکه یا بل څه ولري. د خلکو په وړاندې یې مخته ونیسي. په دې کې شک نشته چې د حج په اوږده اوبه از د حامه سفر کې، د میرمنې لپاره د پردې قید مشکل دی خو تر هغه چې کیدلای شي د پردې اهماام ضروري دی، هغه چې تروس وتلی وي الله تعالی دې معاف کړي. (آپ کې مسائل ص ۸۸)

مسئله: که دا حرام په حالت کې د میرمنې په مخ د برق

پرده وه یا خادرو، که تریوه ساعت کم وخت و نو نیمه صاع صدقه ورباندی واجب ده او که یی خو خله داسی پرده اچوله بیا به یوه صاع صدقه ورکوي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۵۳۵)

په احرام سر ییره مسح کول

پوښتنه: نن سبا لیدل کیږي چې میرمنې احرام تړي نو ویښتان بالکل پټ وي، له سر څخه پروني لري کول مشکل وي. ایا دسر مسح په جامه سر ییره صحیح ده؟

ځواب: دمیرمنو چې دسر دپاسه کومه جامه یا دسمال وي دهغه له احرام سره هیڅ تعلق نشته. دا دسمال یوازې ددې لپاره وي چې ویښتان غوڅ او تیت نشي.

میرمنو ته په دې دسمال باندې مسح کول جواز نلري، دسمال به لري کوي او مسح به کوي. که په دسمال باندې مسح وکړي او په سر مسح ونکړي نو اودس یې نه کیږي، نه یې لمونځ کیږي، نه طواف او نه حج نه عمره. ځکه دا کارونه له اودس پرته جواز نلري. په سر باندې مسح کول فرض دي او له مسح پرته اودس نه کیږي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۹۰)

مسئله: میرمنې په سر باندې دسمال تړل ضروري ګڼې او هغه احرام بولي. داناپوهې ده. له غیر محرم څخه دسر او مخ پټول فرض دي او دوښتانو دحفاظت لپاره په سر دسمال تړل هم جائز دي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۵۶۶)

دمیرمنو لپاره دحج ضروري مسائل

پوښتنه: زما دحج کولو اراده ده، خو ډیره خوابدي یم ځکه که مې میاشتني بیماری دحج په شپو کې پیل شي، څه به کوم او په نبوي مسجد کې دخلو پښتو لمونځونو حکم څه دی؟
ځواب: ستاسو پرېشاني له دې امله ده چې مسئله درته معلومه نه ده. دحج په کارونو کې، دییت الله شریف له طواف څخه پرته، نور داسې څه نشته چې دمیرمنو بیماری ورته خنډ شي. که تر احرام وړاندې همدا میاشتني بیماری پیل شي، میرمن دي غسل یا اودس وکړي او احرام دي وتړي. تر احرام تړلو وروسته چې دوه رکعتہ نفل کیږي، هغه دي نکوي. دحاجې لپاره مکې ته په رسیدلو باندې لومړنی طواف چې قدوم ورته ویل کیږي سنت دی. که دمیرمنو میاشتني بیماری وه هغه دي نکوي، که منی ته تر تګ وړاندې پا که شوه ودي کړي او کنه دطواف ضرورت یې نشته او نه ورباندې کفار ه اوړي.

دوهم طواف په لسم تاریخ کیږي، هغه ته دزیارت طواف ویل کیږي. دا دحج فرض دی. که میرمن دا مهال میاشتني بیماری درلوده، دا طواف دي وځنډوي، ترپاکې راتلو وروسته دي طواف وکړي.

درېیم طواف له مکې مکرمې څخه دو تلو په مهال کیږي، دا واجب دی. خو که میرمن دامهال هم بیماری درلوده،

هغه دې پرېږدي ورڅخه ساقطېږي، نور کوم مناسک چې په مني، عرفات او مزدله کې سرته رسېږي، په هغوی کې دمیرمنې پاکې شرط نه ده.

که میرمنې د عمرې لپاره احرام وټلې، تر پاکیدلو پورې دې د عمرې طواف او سعی نکوي. که له دې امله د عمرې وخت پیدا نشو او د حج لپاره مني ته د تللو وخت راغی، د عمرې احرام دی خلاص کړي او د حج لپاره دې احرام وټري. نفل دې نکوي او د س دې وکړي او دا احرام نیت دې وکړي، د عمرې چې یې دا احرام خلاص کړ، وروسته دې دې په حای عمره وکړي.

په نبوي مسجد کې د سړیو لپاره څلوېښت لمونځونه کول مستحب دي، خو دمیرمنو لپاره نه دي. دمیرمنو لپاره په مکه مکرمه او مدینه منوره کې هم تر مسجد په کور (هستوگن حای) کې لمونځ کول افضل (غوره) دي.

(آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۱۸ - فتاوی دارالعلوم ج ۶ ص ۴۶)

مسئله: که میرمنې ته دا احرام په حال کې حیض یا نفاس پېښ شي. انتظار دې وباسي او تر پاکې وروسته دې طواف او سعی وکړي، وېښتان دې کم کړي عمره دې پوره کړي. که تر عمرې وروسته ورته همدا بیماری پېښه شوه، یاد د حجې په اتمه تر احرام وروسته حیض یا نفاس پېښ شو حج ټول افعال دې په حای کړي، د عرفې ووقوف، دمزدلفې ووقوف، د جمره (شیطانانو) ویشتل، تلبیه او نور الهي

اذکار دې وکړي.

که د حج تر طواف او سعی وروسته دایماری پېښه شوه، نو د وداع طواف ترې ساقطېږي. ځکه په حیضې او نفاسې میرمنې د وداع طواف نشته. (حج بیت الله کې اهم فتاوی ص ۵۲)

مسئله: که میرمن د حیض یا نفاس په حالت کې وه، د حج ټول اعمال دې ترسره کړي، یوازې د بیت الله شریف طواف او د صفا او مروه سعی دې نکوي، طواف دې ځکه نکوي چې هغه ته پاکې شرط ده او سعی دې ځکه نکوي چې سعی له طواف پرته نه کیږي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۹)

مسئله: میرمنو ته په داسې حال کې د حجر الاسود ښکلول بالکل حرام دي چې له سړیو سره دلگیدلو احتمال وي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۸۹)

مسئله: درسول الله (صلی الله علیه وسلم) له مبارکې روضې سره که ټیل ما ټیل و، په تیره دخلکو په منځ کې دمیرمنو داخلیدل حرام دي. په داسې حالت کې دې له لري څخه درود او سلام وایي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۵۶۸)

په عرفات کې که حائضه میرمن، ایت کریم یا بل څه لولي؟

مسئله: میرمن د حیض یا نفاس په حالت کې، د قرآن کریم کوم ایت د تلاوت په نیت ویلای نشي. خو د قرآن مجید هغه ایت یا سورت چې په هغه کې دعا یا د الله تعالی حمد او ثنا وي، د دعا او ذکر په نیت که یې وایي، ویلای یې شي.

مسئله: که ميرمن د حيض او نفاس په حالت کې وي يا په چا (نارینه يا بنځينه) غسل واجب وي، دهغه مسجد ته تلل، د بيت الله شريف طواف کول، د قرآن کریم تلاوت کول يا بنکلول صحيح نه دي.

مسئله: که د الحمد لله ټول سورت د دعا په نيت وايي يا نورې دعاوې چې په قرآن کریم کې وي، د دعا په نيت ولولي د تلاوت اراده يې نه وي، صحيح دي. په دې کې کومه گناه نشته. لکه د ادعا: رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا. ترپايه، چې د بقرې د سورت په پای کې ده، يا کومه بله دعا چې په قرآن کریم کې راغلي وي، د دعا په نيت يې ويل صحيح دي. نو په دې صورت کې ميرمن د حيض او نفاس په حالت کې د دعا په نيت دا خلاص سورت (قل هو الله احد) ذکر په نيت په عرفات کې ويلای شي. د تلاوت په نيت دې نه وايي. (فتاوی رحيميه ج ۹ ص ۱۱۸)

(دا آيت، لا اله الا انت سبحانک انې کنت من الظالمين.) هم ذکر په نيت ويلای شي خو د قرانې دعاوو حروفو ته دې لاس نه وروړي، په ژبه دې ذکر په توگه وايي. (محمدرفعت قاسمي)

مسئله: د عرفات د وقوف لپاره هم پاکوالي شرط نه دی. که کومه ميرمن د حيض يا نفاس له امله دنيا پاکې په حالت کې وه، په همداسې حالت کې هم د عرفات په ميدان دريدل صحيح دي.

که د طواف په دوران کې بالغ شي

پوښتنه: يوي نجلی له خپل مور او پلار سره د عمرې طواف وکړ، سعی يې وکړه او تر سعی وروسته يې مور او پلار دهغې د حيض په راتلو خبر شول، مور ترې وپوښتل داناروغې څه مهال شروع شوه؟ هغې وويل د طواف په مهال. گواکې هغې د حيض په حالت کې طواف يايې ډيره برخه کړي ده او سعی يې هم په دغسې حالت کې کړي ده. د دې لپاره حکم څه دی؟

جواب: نجلی د عمرې احرام نه خلاصوي، ترپاکې وروسته دي طواف او سعی بيا وکړي. دا چې احرام يې تر بلوغ وړاندې ترلی دی، نو ورباندې د جنایت دم نشته. دملا علي قاري په مناسک کې راځي: [که ماشوم دا احرام په ممنوعاتو کې د يوه ارتکاب وکړ دهغه په ذمه څه نشته.]

که څه هم دا ارتکاب تر بلوغ وروسته وي، ځکه هغه تردې وړاندې (احرام تر لويه مهال) مکلف نه و. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۱۵)

مسئله: په حرمينو شريفينو کې د لمونځ کولو لپاره که کومه ميرمن د حيض د مرض دمخنيوې لپاره کومه دوا استعمال کړي پروا نلري. (آپ کې مسائل ج ۱ ص ۱۰۹)

مسئله: ميرمنو ته د حيض په مهال تر طواف وړاندې سعی کول جواز نلري، ترپاکيدلو وروسته دي طواف او سعی دواړه وکړي او احرام دې خلاص کړي. تردې وخته دي په احرام کې پاته شي.

مسئله: که د طواف په دوران کې میرمنې ته حیض پیدا شي، طواف دې پرېږدي کله چې له مرضه پاکه شي، دا طواف دې بیرته راوگرځوي. (ایضاح المناسک ص ۱۲۱)

مسئله: که میرمن له حیض څخه داسې وخت پاکه شوه چې د دولسم تاریخ تر لمر لویدلو پورې دومره وخت پاته و چې غسل وکړي، مسجد ته لاړه شي، بشپړ طواف یا څلور شوطه وکړای شي او ویې نکر، دم (وینه - قربانې) ورباندې واجب ده او که د غومره وخت نه و بیا ورباندې نشته. (معلم الحجاج ص ۱۸۰)

مسئله: که میرمن پوهیدله چې حیض راځي او دومره وخت شته چې پوره طواف یا یې څلور شوطه کیدلای شي خو هغه یې ونکړ او حیض پیدا شو، بیا د نحر تر ورځو وروسته پاکه شوه، دم ورباندې واجب ده. که یې څلور ځله گرځیدل کولای نشوای، نو څه ورباندې نه واجب کیږي.

(معلم الحجاج ص ۱۸۰ - منتخبات نظام الفتاوی ج ۱ ص ۱۵۶)

میرمن له احرام څخه د وتلو لپاره څومره وینستان اخلي؟

پوښتنه: په حج کې سړي تر قربانې وروسته سرخړي. میرمن به د سروینستان څومره غوڅوي او دا چې وروستني وینستان به اخلي او که به د تندي وینستان هم غوڅوي؟

ځواب: دیوې ګوتې د بند برابر، یعنې دیوې ګوتې د دریمې برخې په اندازه به د ټول سروینستان اخلي. (فتاوی محمودیه ج ۱ ص ۲۰۷)

(میرمن به دخپل ټول سروینستان په موټ کې نیسي، لاندې به د ګوتې دیوه بند په اندازه خپل وینستان اخلي یا به یې بله میرمن یا محرم غوڅوي. څومره عمرې چې کوي هغومره ځل د وینستانو اخستل ضروري دي او د غومره د حج په موقع غوڅیږي. قاسمي)

که د زیارت د طواف په مهال حیض پیدا شي؟

پوښتنه: که د کومې میرمنې د الوتکې تلل د ذی الحجه په دولسمه نیټه وي او د دې د حیض شپې وي، نو آیا هغه به د زیارت (حج) طواف پرېږدي او هیواد ته لاړه شي او دم وکړي او که د واء یا بل څه استعمال کړي او طواف وکړي؟

ځواب: د زیارت طواف د حج یو ستر رکن دی. تر څو د زیارت طواف ونکړي، میره او میرمن دیوه او بل لپاره حلال نه دي، بلکې په دې معامله کې احرام پاته دی. له همدې امله دې میرمنې د زیارت طواف نه پرېږدي. پروا ز دې پرېږدي.

مسئله: که څوک له دې طواف څخه پرته خپل هیواد ته لاړه شي، نو ورباندې لازم دی چې له نوې احرام تر لږو پرته مکې مکرمې ته لاړ شي، د زیارت طواف وکړي. تر څو یې دا طواف کړی نه وي، دمیره او بنځې تر منځ په تعلق کې دوی دا احرام په حال کې دي. حج یې هم شوی نه دی او دا کوم بدل هم نلري. په دم سره کار نکړي، بیرته تلل او طواف کول ضروري دي. (د ځنډ له امله په سړې باندې دم هم واجبیږي.)

کومې میرمنې چې په دې ورځو کې په میاشتني مرض کې وي، هغوی دې تلل لغو کړي، تر څو چې پاکه شي، طواف دي وکړي اوله مکې دي نه ځي. که وړاندې لا د حیض د مخنیوي کار کېدلای شي دهغې کول جائز دي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۴۷)

مسئله: که د میرمنې لپاره د حیض د مخنیوي د دوا استعمال

ضرر نه رساوو او هغه يې تحمل کولای شوای او تجربه يې هم پکې وه. د حيض دمخنيوي دوا استعمال کولای شي.

(فتاوی رحيميه ج ۸ ص ۲۷۹ - ج ۶ ص ۴۰۴ - حج بيت الله کي اهم فتاوی ص ۵۳)

مسئله: که ميرمن د حيض له امله دامهال دزيارت طواف ونکړای شي، دم نه واجبيږي ترپاکيدلو وروسته دي د زيارت طواف وکړي. (معلم الحجاج ص ۱۸۰)

مسئله: که د طواف په مهال اودس مات شي، همدغله د طواف سلسله ختمول لازم دي. اودس دي وکړي او له هغه ځايه دي پيل کړي. خو غوره داده چې طواف له سره پيل شي. (په سعی کي اودس شرط نه دی.) (اوجز المناسک ص ۵۳۰)

دمجبوري په مهال دحيض په حال کي دزيارت طواف کول

پوښتنه: نن سبا حج ته دتللو راتللو تاريخ له وړاندي لا معلوم وي، تبديلول يې ستونزمن او سړی ورسره پرېشانه کيږي. نو ايا دداسې مجبوري له امله ميرمن دحيض په حالت کي دزيارت طواف کولای شي؟

ځواب: دحيض په حالت کي دحج داستر رکن (دزيارت طواف) کول خورا ستره گناه ده. دحدث اکبر (ناپاکي) په حالت کي مسجد حرام ته تنوزي، هلته ډير وخت تيروي. داچې په داسي حال کي مسجد ته ننوتل حرام دي، نو په داسې حالت کي بيت الله شريف ته داخليدل او دزيارت د طواف په خير مهم رکن اداء کول به څرنگه خوښ کړای شي. نو ترپاکوالي وروسته به دزيارت طواف هڅه کوي، نن

سبا جهازونه ډيري، که کوبښښ وکړي ورباندې کامياب کيدلای شي. له معلم يا نورو مسؤلينو سره ليدل هم کيدلای شي، ددې حل و مومي، ناممکن نه دي. که هلته په پاته کيدلو په مصارفو کي لاس تنگي پيښيږي، پور دي واخلي يا دې مرسته وغواړي، آن که يې روپۍ ختمې شي، په زکات اخستلو کي هم ډاکار جائز دی. دا ټول کارونه تردې اسانه دي چې دحيض په حالت کي دزيارت طواف وکړي. له ارامي او سستي څخه دي کارنه اخلي. که په مسئله ونه پوهيږي او داسې کار وکړي نو حکماً حج وشو. له احرام څخه هم ميرمن خلاصيږي، خو اوبښ يا غويی ذبح کول لازميږي. نور دې ددي طواف کولو حکم او فتوی نه ورکوي. او قصداً داسې کار کول او بيایي جزاء ورکول هيڅ کله جواز نلري او نه دا گناه په فديه سره معاف کيږي. (فتاوی رحيميه ج ۸ ص ۲۸۰)

په سخته مجبوري کي دحل يوه لاره

يوه بله مسئله يوازې په ميرمنو پورې ځانگړي ده. که دنحر (لسم، يوولسم، دوولسم دذي الحجي) په ورځو کي ميرمن دناپاکي له امله دزيارت طواف ونکړای شي او ددومره وخت دپاته کيدلو انتظام هم نه وي چې پاته شي، پاکه شي او طواف وکړي، خپل هيواد ته لاړه شي. نو دا ستونزه رامنځته کيږي چې له پاکي سره ددې طواف موقع نه ورته پيدا کيږي. فقهاوو ورته يوه شرعي لاره تجويز کړي ده.

په دې هکله د فقهي اجتماع د ۱۴۱۷ هـ ق کال (ذي قعدة) په غونډه کې په خورا احتياط سره د اتجويز و منل شو: که د زيارت تر طواف وړاندې کومې ميرمنې ته حيض ورشي، داسې تدبير ورته اختيارول ضروري دي چې ترپاک کيدلو وروسته، د زيارت طواف وکړي او وروسته له مکې مکرمې لاره شي. دا داسې چې د تکت او ويزې وخت دير شي. يا د حج کميته ورته د تللو تاريخ وځنډوي. يا بله لاره و سنجوي خو که داسې کار شونې نه وي. بيا له هيواد څخه ورته راتلل هم ستونزمن کاردی.

نو که د حيض په حالت کې د زيارت طواف وکړي، سره له دې چې هغه گنهگار کيږي، خو همدا د زيارت طواف يې اعتبار لري او په بشپړه توگه حلال يږي، احرام يې خلاص يږي او پابندي يې ختم يږي. خو په دې حالت کې يوه بدنه يعنې سترخاروی (غويي يا اوښ) قربانې کول وړباندې لازميږي. که دا قربانې ونکړي او کومه بله موقع همدا د زيارت طواف وکړي نو د بدنې وجوب ترې ساقط يږي.

(نداې شامي ص ۱۷۶ جنوري ۲۰۰۱ د حج او زيارت شماره)

ددې مسئلې تفصيل، په نظام الفتاوى، ج ۱ ص ۱۰۷، شامي ج ۲ ص ۲۰۶، زبدة المناسک ص ۱۸۵ کې وگورئ.

(دوې فتوى گانې موجود دي، احتياط په لومړۍ او سهولت په دوهمه کې دی. محمد رفعت قاسمي)

د طواف اوه ډولونه او دهغوی حکم

مسئله: که د جنابت، حيض يا نفاس په حالت کې طواف وشي، نو دا و ډولو طوافونو حکم داسې دی:

۱- که جنوب، حايضه يا نفاسه د زيارت طواف وکړي، نو د يوه غوايې يا اوښ بشپړه قربانې وړباندې لازميږي او د حرم په حدودو کې به يې کوي. که په داسې حالت کې يې درې شوطه يا زيات طواف وکړ نو دم (پسه، وزه يا د غوايې او اوښ اوومه حصه) وړباندې اوږي. که يې ترپاکې وروسته دا طواف بيا وکړ نو دا جرمانه ترې ختم يږي.

۲- د عمرې طواف: که څوک د حيض، نفاس يا جنابت په حالت کې د عمرې طواف وکړي، نو جرمانه يې يو دم يعنې (دپسه - وزې) قربانې وړباندې لازميږي، خو که ترپاکې وروسته يې بيرته وکړي، دا ناغه يې ساقط يږي.

۳- د وداع طواف: په حائضي او نفاسي دا طواف واجب نه دی، هغوی ترې معاف دي. خو که د جنابت په حالت کې دا طواف وکړل شي، جزا يې يوه قربانې ده. که يې بيرته په پاکې کې راوگرځوي دا جرمانه يې معاف کيږي.

۴- د نذر طواف: د نذر طواف (چې چاپه ځان نذر منلي وي) واجب دی، نو که چا د جنابت، حيض يا نفاس په حالت کې وکړ، جرمانه يې يو دم (يوه قربانې) ده او که يې د پاکې په حالت کې بيرته راوگرځوي دا جزا ورته معاف ده.

۵- د قدوم طواف: که د جنابت، حیض او نفاس په حالت کې دا طواف وکړای شي، دم ورباندې لازمیږي، که یې د پاکی په حالت کې راوگرځوي بیا یې جزا معاف ده.

۶- نفلي طواف. ۷- د تحية طواف: د دې دواړو طوافونو حکم دادی چې که د حیض، نفاس یا جنابت په حالت کې وکړل شي دم (وینه - یوه قربانې) ورباندې واجبېږي. که یې راوگرځوي د جریمه (دم - قربانې) ترې ساقطېږي. ځکه نفلي طواف هم د قدوم د طواف په څیر دی. (ندای شاهي حج اوزیارت خانګري شماره ص ۱۵۷ جنوري ۲۰۰۱ م، د غنية المناسک ص ۲۴۷ په حواله.)

که دوداع د طواف په مهال حیض پیدا شي

مسئله: حائضه میرمن که دمکې مکرمې له ودانیو څخه تروتلو وړاندې، له حیض څخه پاکه شي، په هغې واجب دي چې بیرته وگرځي او دوداع طواف وکړي. (ترڅو یې ګرځیدل په واک کې وي.) او که ترو ودانیو ووتله او پاکه شوه، بیا ورباندې واجب نه دی. خو تر میقات تیریدلو وړاندې که له کومې وجه بیرته راوگرځي طواف ورباندې واجب دی.

(معلم الحجاج ص ۹۰)

مسئله: که میرمن له حج څخه دبیرته وتلو په مهال حائضه شوه، دوداع طواف یې وکړای نشوای، نه هلته ځنډیدلای شوای، له میره یا بل محرم سره تله او طواف یې ونکړای شو دم ورباندې نشته. په حائضه میرمن باندې دوداع طواف واجب نه دی، که موقع وه، ترپاکې وروسته ورګرځیدل او

طواف کول غوره دي. دا دوداع د طواف حکم دی خود زیارت د طواف حکم بیل دی. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۸۹)

مسئله: د حرم، حل او میقات په هستوګنو او حایضې، نفاسي، مجنون او نابالغ دوداع طواف واجب نه دی.

(معلم الحجاج ص ۹ ص ۲۰۷)

مسئله: حائضه او نفاسه دي دوداع طواف نه کوي، تر مسجد بهر دې دعا وکړي او رخصت دي شي. (معلم الحجاج ص ۲۰۷)

دمیر منو د سر خریلو ممانعت

د علي او عایشې رضی الله عنهما څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم میرمنې له سر خریلو څخه منع کړي دي. (مشکوٰة، حدیث شمیره ۲۶۵۳)

له ابن عباس رضی الله عنهما څخه حدیث روایت شوی دی چې په میرمنو باندې حلق (سر خریل) نشته، په میرمنو یوازې ویښتان اخستل دي. (حدیث ۲۶۵۴)

وضاحت: دمیرمنې لپاره دا حرام خلاصولو په مهال، له دوو وجهو سر خریل منع دي: یو دا چې دمیرمنې بڼه بد شکه کیږي، صورت بدلول (مثله) منع ده.

دوهمه وجه داده چې دامیرمن له سړي سره ورته والی پیدا کوي، میرمنو ته د سړیو بڼه غوره کول مطلقاً منع ده.

(رحمة الله الواسع ج ۴ ص ۲۴۸)

یوه اړینه لار ښوونه

د حج د اداري له لوري چې د حجاجو لپاره هستوګن ځایونه چمتو کړي، هلته په یوه خونه کې څو کورنۍ وي، د محرم او نور څه خیال پکې نه ساتل کېږي. دا خورا خواپوري کوونکي او خطرناکه خبره ده.

لومړی خو دا هڅه وشي چې د میرمنو او سړیو خونې بیلې، بیلې وي په دې صورت کې به کومه ستونزه نه وي. خو که داسې کیدلای شي او په یوه خونه کې هستوګنه کوي، د خادرونو په واسطه د پردې واچوې تر څو تر یوه حده مخنیوی شوی وي او د حج په مبارک سفر کې له بدنظره او بې حیايې څخه خوندي وي.

د افسوس ځای دادی چې په عامه توګه حجاج دې ته هیڅ خیال نه کوي، پردی سړی او میرمن داسې اوسي، ګواکې سره سکنې (محرم) دي. ډیر وخت خو د پردی سړي او میرمنې تر منځ یوازې توب هم راځي چې، دا قطعاً حرام دی. د امکان تر حده له داسې بې احتیاطیو څخه ځان ساتل لازم دي. میرمن دې خپل وینستان هم د نامحرم له لیدلو څخه ساتي.

الله تعالی دې موږ ټول وساتي. آمین. (مجمد رفعت قاسمي)

دمیرمنو احرام

میرمن دي دا احرام تر لولپاره ګنډل شوي جامي نه لري کوي بلکې دهغوی احرام یوازې دادای چې سرپټ او مخ لوڅ کړي. (نن سبا یو خاص ډول جامه چې میرمني ورباندې دسر وینستان بندوي، میرمني یې دا احرام په نوم یادوي، ددې کوم اصل نشته ددې جامي یا د سمال نوم احرام نه دی.)

- دا احرام ترتیاري کولو وروسته، که مکروه وخت نه وي دوه رکعت نفل دي دا احرام په نیت وکړي. غوره داده چې په لومړي رکعت کې د کافرون او په دوهم رکعت کې دا خلاص سورت ووایي.

- که دامهال میرمني دنپاکي په حال کې وي، لمونځ دي نکوي بلکې هسې دي دا احرام نیت وکړي او تلبیه دي ووایي. - سړی چې له لمانځه څخه فارغ شي له سر څخه به خادر لري کړي، بیا چې د حج د دریو ډولونو څخه د هریوه اراده لري، دهغه نیت دي وکړي. مثلاً، که یې د افراد د حج اراده وه نو داسې نیت دي وکړي:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ فَيَسِّرْهُ لِي وَ تَقَبَّلْهُ مِنِّي.

(ای الله! ما د حج اراده کړې ده، هغه زما لپاره اسانه کړي او قبول یې کړي.)

او که یې د حج قران اراده وه نو داسې دي ووایي:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهُمَا لِي وَ تَقَبَّلْهُمَا مِنِّي.

(ای الله زه حج او عمري دواړو اراده کوم، هغوی زما لپاره اسانه کړي او قبوله يي کړي.)

او که يي حج تمتع اراده وه داسي دي ووايي:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهَا لِي وَ تَقَبَّلْهَا مِنِّي.

(ای الله زه د عمري اراده کوم، هغه زما لپاره اسانه کړي او

قبول يي کړي.)

نن سبا ډیر خلک حج تمتع کوي په دي کي آساني ده.

- تردې وروسته دي سړی په زوره او میرمنې په پټ ډول

درې ځله تلبیه ووايي. د تلبیې الفاظ دادي:

لبيک اللهم لبيک، لبيک لا شریک لک لبيک، ان الحمد

والنعمه لک والملك لا شریک لک.

(حاضریم اي الله! زه حاضریم، ستا هیڅ شریک نشته،

حاضریم ټولې ستاینې او ټول نعمتونه یوازې تالره دي او

ټوله پادشاهي تالره ده، ستا هیڅ شریک نشته.)

- له نیت سره تر تلبیه ویلو وروسته، تاسو محرم سواست

او دا حرام ټولې پابندې شروع سوي. دا یاد ولرئ چې دا حرام

لپاره نه یوازې نیت کافي وي اونه هم یوازې تلبیه، بلکې

تلبیه او نیت یوځای شرط دي.

- تر تلبیه وروسته، چې هره دعا غواړئ ویي کړئ، دادعا

مستحب ده: {اللهم اني اسئلك رضاك والجنة واعوذبك من

غضبک والنار.}

(ای الله! زه ستا رضا او جنت غواړم او ستا له قهر او له دوزخ څخه پناه غواړم.)

- دا حرام تر پیل کیدلو وروسته، ډیر شيان چې وړاندي

رواوو، هغه هم حرامیږي. مثلاً، خوشبويي لگول، گنډل شوي

جامي اغوستل، نوک یا ویښتان اخستل، سریا مخ پټول،

ښکار کول، له میرمنې سره جماع کول یا د بي حیايي خبري

کول.

- د تمتع حج په صورت کې چې مکې مکرمې ته ورسېږئ

تر طواف کولو وړاندي تلبیه ویل بنده کړئ. خو په حج افراد

او قران کې دي تلبیه، د ذې الحجي تر لسمي د جمرې

عقبې (ستر شيطان) تر ویشتلو جاري وي. تر هغه چې د تلبیه

د ویلو حکم وي په کثرت او ذوق سره یي جاري ولرئ. د ویلو

په مهال یي معنی په ذهن کې ولرئ او دا تصور وکړئ چې یو

بي وزله مین دخپل مهربان بادار دربار ته ځي.

په بیت الله کي حاضري

- مکې مکرمې ته په رسیدلو، دهستوگنې او نورو په اړه د

انتظام تر بشپړولو او بي غمي وروسته، تاسو حرم شریف

ته د

حاضریدلو لپاره تیار یږئ.

- کله چې مو په بیت الله شریف سترگې ولگېږي، په ډاډه

زړه د ژړا په بدرگه دعا وکړئ، دا د قبول موقع ده.

- که تاسود حج افراد احرام وتاره، بیت الله ته په حاضریدلو سمدستي به د قدوم طواف وکړئ، که مود تمتع یا قران حج احرام ترلی و، بیا به لومړی د عمري طواف وکړئ. د تمتع حج کوونکي لپاره د قدوم د طواف حکم نشته، خو څوک چي د قران حج کوي، هغه به تر عمري وروسته، د قدوم طواف وکړي.

- څوک چي د تمتع حج کوي، هغه به د طواف په دریو لومړنیو شوطونو کي رمل (په تیزی سره تلل) او په ټولو شوطونو کي به اضطباع (د احرام څادر تر بنسۍ اوږي لاندې او په چپه اوږه اچول) کوي. بیا به د عمري د بشپړه کولو لپاره د صفا او مروه تر منځ سعی کوي. د حج قران والا به هم داسي د عمري ارکان ترسره کوي.

- د حج افراد کوونکي که د قدوم تر طواف وروسته، د حج سعی کوي، هغوی به هم په طواف قدوم کي رمل او اضطباع کوي. څرگنده دي وي چي رمل او اضطباع د سړیو لپاره په هغه طواف کي مسنون عمل دی چي تر هغه وروسته د سعی اراده لري.

- د ميرمنو لپاره د رمل او اضطباع حکم نشته. (ځيني ميرمني د سړیو په څیر رمل کوي، دا صحيح نه دي، هغه دي نکوي.)

- د طواف پیل او پای د حجر الاسود له استلام (بنکلولو) څخه کیږي. د حجر الاسود تر څنګ په ټول مطاف، یوه توره پټۍ جوړه شوي ده، دي پټۍ ته نژدې دي داسي ودریږئ چي

حجر الاسود يې بني لور ته وي. بیا د طواف نیت داسي وکړئ: [ای الله! زه ستا د سپیڅلي کور داوه ځله ګرځیدلو د طواف نیت کوم، دا یوازي ستا درضا او خوشحالي لپاره، نوماته يې آسانه او راڅخه قبول يې کړه.]

- تر نیت وروسته بني لور ته شی او له حجر الاسود سره بالکل برابر شی، يعني مخ او سينه حجر الاسود ته مخامخ کړئ او په توره پټۍ ودریږئ، دلما نځه په څیر لاسونه او چټ کړي. {بسم الله، الله اکبر، والله الحمد} وواياست او لاسونه کښته کړئ.

- تر دي وروسته د حجر الاسود استلام وکړئ، صورت يې دادی چي که حجر الاسود ته در سیدلو موقع پیدا شوه، نو خپل مخ د لاسونو تر منځ داسي کښیږدئ لکه په سجده کي چي ایښودل کیږي او په نرمه سره يې ښکل کړئ. څو که د ګڼه ګوڼي له امله حجر الاسود ته ونه رسیږئ په توره پټۍ ودریږئ، له لري دواړه ورغوي د حجر الاسود لور ته واپوئ او دا تصور وکړئ، ګواکي لاسونه په حجر الاسود کښیښودل شول، بیا هغه ښکل کړئ. دا استلام په مهال د اتوري ولولئ:

الله اکبر، لا اله الا الله والصلوة والسلام علی رسول الله. له لري استلام کول هم دومره ثواب لري لکه له نژدې چي ښکل کړای شي، نو په ازدحام کي د نژدې ورتللو هڅه مکوي. په تیره ميرمني خودي له پردو خلکو سره له نژدې والي ځان وساتي.

- تراستلام کولو وروسته، سمدستي مخ، سينه او قدمونه د حجر الاسود بڼي لور ته کړئ او تلل پيل کړئ. د تڼۍ په مهال مخ د بيت الله شريف په لور مکوي، بلکي کښته گوري او راگرځي.

- کله چي يو ځل گرځيدل پوره شي او بيا هغي توري پټي ته ورسېږي، نومخ او سينه د حجر الاسود لور ته کړي، استلام وکړي او ژر خپل حالت ته راشي او داسي او ه ځله گرځيدل بشپړ کړي.

- د طواف په او ه ځله گرځيدلو کي به په او داسه گرځي، که په لومړنيو څلورو شو طونو کي د چا او دس مات شي، او دس دي وکړي او طواف دي له سره پيل کړي او که تر څلورو شو طونو وروسته، او دس مات شي، بيا يي خپل اختيار دي چي تر او دس کولو وروسته، بيرته طواف کوي او که هغه پاته شو طونه پوره کوي.

- د طواف په دوران کي ذکر، تسبيحات، ديني خبري او که يي کومي دعاوي يادوي، دا هر څه کولای شي. معلومي دعاوي ويل ضروري نه دي. هره دعا چي وايي داسي ورو دي وايي چي، دنورو عبادت ته زيان ونه رسېږي. نن سبا چي په طواف کي گروپ جوړوي او په چيغو، چيغو دعاوي وايي دا طريقه بيخي غلطه ده.

- د طواف تر او ه ځله گرځيدلو وروسته دوه رکعته واجب

الطواف لمونځ کول ضروري دي، خو که مکروه وخت و، طواف دي وکړي او د مکروه وخت تر تيريدلو وروسته دي لمونځ وکړي، دهر طواف لپاره دي ييل، ييل دوه رکعته لمونځ وکړي.

- د طواف په مهال د لمونځ کوونکي تر مخ تيريدل منع نه دي، خو پرته له طوافه ښه داده چي له لمونځ کوونکي سره نژدي تير نشي، بلکي د سجدي له ځای څخه دي لري تير شي.

- د طواف لمونځ له مقام ابراهيم (عليه السلام) سره کول مسنون

دي. په لومړي رکعت کي د کافرون سورت او په دوهم رکعت کي دا خلاص (قل هو الله) سورت وويل شي. که د گڼه گوڼي له امله، له مقام ابراهيم (ع) سره ځای نه وي، بيا هر ځای د طواف لمونځ کيدلای شي.

- تر طواف وروسته له ملتزم (د حجر الاسود او بيت الله د دروازي تر منځ نژدي دوه نيم گزه د ديوال برخي) سره لگيدل او دعا کول مستحب دي. که موقع وه له دي ځای سره مخ، سينه او گيډه ولگوي او چي کومه دعا موزره وي هغه ووايي. داد دعا د قبول ځای دي. خو که څوک دا حرام په حالت کي وي، بيا دي ځان نه ورسره لگوي، ځکه دا ځای خوشبويي لري او هغه دا حرام په حالت کي په بدن وهل منع دي.

- تر طواف وروسته، د زمزم داوبو څښل سنت دي، د زمزم د څښلو په مهال چي کومه دعا کيږي هغه قبلېږي. انشاء الله.

د صفا او مروه سعی

- تر طواف وروسته، که څوک سعی کوي، د حجر الاسود استلام په توره پټۍ به نیغ لار شي هغه لورته په څه واټن کي د صفا غونډۍ ده.

- صفا ته به دومره لوړېږي چي، بیت الله شریف ورته تر سترگو شي، نور پورته تلل مکروه دي. دلته به قبلي ته مخ کړي او د سعی نیت به وکړي، داسي به لاسونه لوړ کړي لکه په دعا کي چي لوړېږي. د تکبیر تحریمي په څیر دي تر غوږونو نه لوړوي. ځیني بي خبره کسان يي د غسي لوړوي، د لاسونو داوچتولو په مهال دي دعا کوي چي، د احم د دعا د قبول ځای دی.

- بیا به له صفا څخه دمروه په لوري ځي، مروه ته په رسیدلو یو ځل پوره شو، په مروه کي به هم د غسي لاسونه لوړ کړي او هغسي ذکر او دعا به کوي.

د صفا او مروه تر منځ چي پري رنگه لایتونه لگیدلي دي، هلته به سړی تیز ځي چي داسنت ده. خو میرمني به په خپل حالت ځي، هغوی به منډي نه وهي، دشو ستونو تر منځ به دا دعاوي وايي: [رب اغفر وارحم انک انت الاعز والاکرام]
[ای الله! په مغفرت او رحمت مي ونازوه، بیشکه ته په ټولو غالب او ډیر کرم کوونکی يي.]

- د سعی په مهال که اودس پاته نه شو نو اودس کول لازم نه دي، که اودس وکړي او بیا راشي، له پیله به بیا سعی نکوي بلکي پاته گرځیدل به پوره کوي، که د سعی په پیل کي اودس مات شي او که وروسته توپیر نلري.

- کله چي له سعی څخه فارغ شي په مسجد حرام کي دوه رکعت نفل کول هم مستحب دي. د المونځ تر سر خړیلو وړاندې کیږي.

- دادي معلومه وي چي سعی یوازي د حج یا عمري له ارکانو سره مشروع ده، له حج او عمري پرته نفلي سعی کول ثابت نه دي. ځیني خلک د سعی کولو په مهال لیدل کیږي. هغوی د افکر کوي چي د نفلي طواف په څیر سعی هم کیدلای شي، خو دا ناپوهي ده.

د سر خړیل یا کوچنی کول

د سعی تر بشپړولو وروسته، عمر، کوونکی متمتع حاجي دي سر و خړیي یا دي ویښتان لنډ کړي او احرام دي پرانيزي. مسئله: دا احرام د پرانستلو لپاره میره خپلي میرمني او پلار دخپل لور ویښتان د کوتي دیوه بند په اندازه اخستلای شي، د اکار میرمني هم کولای شي. (آپ کي مسائل ج ۴ ص ۱۴۴)

- څرگنده دي وي چي له سر خړیلو یا کمولو پرته دا احرام قیدونه نه ختمیږي. له حنفي مذهب سره سم، لږ تر لږه د سر دخلور مي برخي خړیل یا کمول لازم دي، د ټول سر خړیل یا

لنډول سنت دي. خودا د سړيو لپاره او د ميرمنو لپاره د گوتي ديوه بند په اندازه دوينستانو اخستل دي.

- حج يا عمره کوونکي چي ټول ارکان اداء کړي، يوازي سرخرييل يا کوچني کول ورته پاته وي. خپل وينستان په خپله هم کمولای شي او دخپل محرم ملگري وينستان هم کمولای شي. خودوينستانو ترکمولو وړاندي دي نوکان يا نورڅه نه کموي، کنه ورباندي دم اوړي.

تر عمره وروسته په مکه معظمه کي هستوگنه

- د عمري تر بشپړولو وروسته، تمتع حج کوونکي حلاليزي. په مکه مکرمه کي دهستوگني خيال وساتئ، ډير طوافونه، په حرم کي په جماعت سره لمونځونه او د تلاوت او ذکر به ډير اهتمام کوئ، دلته د هري نيکي ثواب سل زره (يولک) گونه تر لاسه کيږي.

- که غواړئ په دي وخت کي نفلي عمري هم کولای شي. په دي صورت کي د حرم له حدودو بهر له تنعيم (د عائشي (رض) مسجد) يا له جعراني او نورو ځايونو احرام تړل کيږي.

منی ته تلل

- د يوم الترويه، يعني د ذي الحجي د اتمې ورځي په شپه منی ته تلل پيل کيږي. د دي لپاره د ذي الحجي داوومې نيټې له ماښامه، دا حرام او نورو تياري بشپړې شي، ترڅو د معلم د بسونو له نظام سره سم منی ته ولاړ شي. ځکه بي خبرو خلکو

ته د معلم له بسونو پرته، منی ته تلل ډير ستونزمن وي، خو څوک چي بلد دي، هغوی د اتم تاريخ د سهار تر لمانځه وروسته په اطمینان سره منی ته تلای شي.

- د حج احرام که څه هم په مکه معظمه کي په خپل هستوگن ځای کي تړل کيږي، خو مسجد حرام ته تلل هلته نيت او تلبیه ويل افضل او غوره دي.

- څوک چي د زیارت تر طواف وروسته له گڼه گوڼي څخه ځان ساتي، هغوی، نن يو نفلي طواف (له رمل او اضطباع سره) کوي، د حج سعی وړاندي هم کولای شي، که دامهال سعی وکړي نو بيا وروسته د سعی کولو اړتيا نشته.

- منی ته په تللو يوه جوړه جامه، بدنۍ، د پزي فرش، چتری داو بو ترموز دخوړلو څه وچ شيان (بسکيت يا بل څه) ضروري سامان يوړل شي، زيات څه وړل ضرور نه دي. - په منی کي له اتم تاريخ څخه د نهم تاريخ تر سهاره، پنځه لمونځونه اداء کول مسنون دي.

- په منی کي څيمي داوړ ضد تياري شوي دي، دکولر هم انتظام شوی وي، خودا ټول يو ډول معلوميزي نو حجاج دي خپلي څيمي سمې وپيژني. له خپلي څيمي دي ډير لري نه ځي، کنه د ورک کيدلو ويره ډيره وي او حجاج دي دخپلي پيژندگلوی کار تونه تل له ځان سره ولري.

- په خیمو کې دې سړي او میرمنې یوځای نه وي، په ماین کې دې څادر واچوي، ځایونه بیلول ضروري دي. دذي الحجې له نهم تاریخ دسهار له لمانځه څخه ددیارلسم تاریخ دماز دیگر تر لمانځه پوري دې تر فرض لمانځه وروسته سړی په زوره او میرمنې ورو یو ځل دتشریق تکبیرونه [الله اکبر، الله اکبر، لا اله الا الله والله اکبر، الله اکبر والله الحمد] وایي، دا واجب دي.

د عرفات په میدان کې

- عرفات ته، دمعلم د بسونو تلل د شپې پیل کېږي، خبر سنت داده چې دسهار لمونځ وشي او عرفات ته روان شي. عرفات ته دتللو په مهال په ذوق او شوق سره تلبیه وویل شي، دمینې په فضاء کې دالله تعالی درحمت په هیله کې وي او د عرفات قصد وشي. ځکه همدا ورځ د حج ټول حاصل دی. په عرفات کې که دخپل ځای معلومات وړاندې لاوشي نو به آساني وي. ډیر وخت دمعلم بسونه دترافیکو دازدحام له امله دومره ځنډ کوي چې، دووقف وخت په بسونو کې په کښیناستلو ضائع کېږي. که دهستوگنې ځای معلوم وي، نو ځینې خلک پیاده کېږي او هستوگن ځای ته په خپله ځي، له منی څخه دټکسي موټرونو په واسطه هم ځي.

- د عرفې وقف چې فرض دی تر زوال وروسته پیل کېږي. ښه ده چې تر زوال وړاندې تیاری وشي ترڅو وروسته وخت ضائع نشي.

- په دې ورځ چې څوک دنمره په مسجد کې د عرفات په امام پسي لمونځ کوي، هغوی د ماسپښین او ماز دیگر لمونځونه یوځای ماسپښین کوي. څو کوم کسان چې په خپلو خیمو کې په انفرادي یا اجتماعي توګه لمونځونه کوي، هغوی ته هر لمونځ په خپل وخت ضرور دي. که هغه په ماسپښین کې دماز دیگر لمونځ وکړي، ګواکې دماز دیگر لمونځ یې کړی نه دی. ددې مسئلې ډیر خیال ساتل په کار دي ځکه ډیر خلک په منظم ډول، ټولو خلکو ته د جمع بین الصلوتین تلقین کوي. خو احناف په دې تلقین د عمل کولو اجازه نه ورکوي.

- داسې معلومیږي چې نن سبا د عرفات امام له نجد څخه راځي، هغه مسافروي او په عرفات کې د ماسپښین او ماز دیگر لمونځونه په قصر (دوه، دوه رکعت) کوي. نو هغه حجاج چې همدا ورځ مسافر دي، هغوی دې له امام سره سلام وگرځوي او کوم حجاج چې مقیم دي. (تر حج پنځلس ورځې وړاندې په مکه مکرمه کې هستوګن شوي دي.) هغوی دې دامام تر سلام اړولو وروسته، په دواړو لمونځونو کې خپل نور دوه رکعت له لمونځ پوره کړي.

- دلمر تر لویدلو په عرفات کې وقوف واجب دی.

- د عرفات ټول وخت په دعا، ذکر، تلبیه او نورو عباداتو تیر شي. چا چې د عرفات په امام پسي لمونځ کړي وي، هغه

دي لمونځ نه کوي. خود خیمو هستوگن که له ماسپېښنه تر مازدیگره څومره لمونځونه کولای شي ودي کړي. ددي ورځي دا ارزښتمنه شېبې دي په سېسي سره نه ضائع کوي. تر غروب وړاندې د معلم استازي، حجاج په بسونو کي کښینوي، که په بس کي څوک کښیني هم له ذکر او دعا څخه دي غفلت نه کوي. د اېسونه تر غروب وړاندې له عرفات څخه وتلای نشي. نو هلته په چوکيو ناست دي دعا، تلبیه او ذکر کوي. (که څوک له عرفات څخه تر غروب وړاندې ووزي ورباندې دم اوړي.)

- تر لمر لویدلو او د شپې تر راتللو وروسته هم په عرفات کي د ماښام لمونځ نه کوي.

مزدلفي ته تلل

- د لمر تر لویدلو وروسته، له عرفات څخه د مزدلفي په لور حرکت کیږي، چي مزدلفي ته ورسیږي هلته ماخستن د ماښام او ماخستن لمونځونه یوځای کوي، ددي لمونځونو یوځای کول په ټولو ضروري دی، که هغه یوازي لمونځ کوي او که په جماعت.

- په مزدلفه کي داشپه خورا مبارکه ده، ځيني علماء خو یې د قدر تر شپې غوره بولي، په دي شپه کي له ستړیا سره، سره عبادت کول ډیر ثواب لري. هسي په خوب ضائع نشي. په مزدلفه کي په خلاصه فضا کي هر څوک په خپل پزي (بوریا

- (فرش) شپه تیروي. له ډیرو انتظاماتو سره، سره داوبو کمښت محسوسیږي، ښه داده چي له عرفات څخه لا داوبو او نور څه غم و خوړل شي، څه دخوړلو څښلو شيان ورسره یوړل شي.

- دا حنافو په نزد، د مزدلفي دو قوف وخت له سپیدو تر لمر ختلو پوري دی. له دي امله وختي د سهار لمونځ وشي او تر ډیره په مزدلفه کي وقوف وکړي په زاریو، زاریو دعا وکړي. - په مزدلفه کي د قبلي د معلومولو لپاره اسانه لاره داده چي بیت الله شریف ته نژدي، په یوه غونډۍ باندې یو برج دی، هلته ورباندې سپین گروپ دی. داد مکي معظمي خوا وشاپه څو میله کي تر سترگو کیږي. د شپې له خوا د مزدلفي په هرځای کي، دي لایت (گروپ) ته په کتلو د قبلي لوری معلومیږي.

مسئله: اوه ډبري په لومړۍ ورځ (لسم تاریخ) یوازي جمره عقبی دویشتلو لپاره دي، نور په یوولسم او دوولسم

تاریخ یو ویشته ډبري دري جمرې یعنی هره یوه په اوو، اوو ډبرو ویشته کیږي. (معلم الحجاج ص ۱۶۸)

- په مزدلفه کي، درمي (ویشتلو) لپاره دنخود د دانې په اندازه ډبري ټولي شي او که ناپاکي وي په اوو و مینځل شي.

له مزدلفي څخه بیر ته تلل

- دذي الحجې په لسمه د مزدلفي تر وږو وروسته منی ته حرکت کيږي.
- که همت وي او په منی کې ځای درته معلوم وي، میرمنې او نور در سره نه وي نوله مزدلفي څخه منی ته د بسونو تر سفر پیاده تلل سهولت دي، په دې سره وخت سپمیري.

بیا په منی کې

- منی ته په رسیدلو تر هر څه وړاندې، جمره (ستر شيطان) ویشتل دي. نن سبا دلته خورا ګڼه ګڼه وي، په دې ازدحام کې د کمزورو او میرمنو کار نه دی، ډیر وخت تر مړینې پورې خطروي. نو ډیر شوق په واسطه ځان هلاکت ته داچولوپه ځای، لومړی په منی کې په خپل هستوګن ځای کې ارام وکړی. غرمه یا تر هغه وروسته په ارام او ډاډ سره رمې وکړی. په تیره کمزورو خلکو خو ډیر فکر کول په کار دي.

- که یوازې د حج احرام وي نو تر رمې (جمرو ویشتلو) وروسته حلق یا قصر وشي او احرام خلاص شي. میرمنو ته حلق جواز نلري، یوازې دومره دي وکړي چې د سردوینستانو سرونه د ګوتي دبند په اندازه کم کړي.

- که احرام د تمتع یا قران حج وي، نو لومړی به واجب قرباني کوي، بیا به سر خړي.

- دا ځنا فو په نزد له مفتی به قول سره سم، د قارن او متمتع لپاره، رمې، قرباني او حلق په ترتیب سره واجب دي. هڅه وشي تر څو همدا ترتیب وساتل شي. خو که څوک د کمزوري یا د سعودي دنویو قوانینو او یا بل عذر له امله ترتیب ساتلای نشي، نو د صاحبینو او دري ګونو امامانو په قول ورباندې دم نه اوړي.

د زیارت طواف

- تر قرباني او حلق وروسته، د زیارت د طواف لپاره مکې مکرمې ته ځي، دا طواف فرض دی او له لسمې بیا تر دوولسمې نیتي تر لمر لویدلو پورې کيږي.
- کومه میرمن که ناپاکه وي، دامهال دي د زیارت طواف نکوی، په منی کې دي پاته شي او تر پاکوالي وروسته دي طواف وکړي. په دې ځنډ کې ورباندې کومه جریمه نشته. که یې مخته د حج سعی کړې نه وي، نو د زیارت تر طواف وروسته دي سعی وکړي.

- د منی دورځو (۱۰-۱۲) د شپې ډیر وخت په منی کې تیږول سنت ده.

رمې جمار (د شيطانانو ویشتل)

- په یوولسم او دوولسمه نېټه، تر زوال وروسته، جمرې ویشتلې کيږي. په دې کې دي هم دا زدحام په مهال بیرته نه کيږي، په ارامې دي ځي، وروسته دي هغه وولي.

- په دې دواړو ورځو کې تر زوال وړاندې، د جمر ویشتل
جائز او اعتبار لري. دادي په یاد وي.

- کمزوري خلک او میرمنې که د شپې جمرې وولي ورته
مکروه نه دي. نو که څوک د جمر و په ویشتلو قدرت لري،
هغوی په ځای دنورو ویشتلو صحیح نه دي. تاسې د افکر
کوئ، ډیر کسان له حقیقي عذر پرته جمرې د شپې ولي، ددې
خلکو رمی اعتبار نلري او درمی د پریښودلو له امله ورباندې
دم اوړي.

- ډبرې به داسې ولئ چې په هغې دایري کې ولگېږي، بهر
لاري نشي.

- د جمره عقبه او وسطی تر ویشتلو وروسته مخ په قبله
دریدل او دعا کول سنت دي. د وروستني جمرې تر ویشتلو
وروسته د دعا کولو حکم نشته.

- په منی کې خاصي ورځې، د الله ذکر ورځې دي. په دې
دوره کې د عبادت اهتمام وشي. د دین د خپرولو په هکله هم
فکرو شي.

- د ذی الحجه په دوولسمه نیټه، تر لمر لویدلو وړاندې،
له منی څخه د مکې معظمې په لور حرکت کوي.

- که څوک د دیارلسمې نېټې تر سپیدو پورې په منی کې
پاته شي، نو د دیارلسم تاریخ د جمر ویشتلو هم ورباندې
واجب کیږي.

مکې معظمې ته بیرته راتلل او دوداع طواف

- مکې مکرمې ته په راتللو، کوم کسان چې سمدستي
خپل هیواد ته تلل غواړي، په هغوی باندې تر تللو وړاندې د
وداع طواف واجب دی. که پرته له عذر څخه یې پرېږدي، دم
ورباندې اوړي.

- د طواف زیارت ترکولو وروسته، که چا نفلي طواف کړی
وي، هغه دوداع د طواف ځای نیسي.

- که څوک له طواف څخه پرته ترمیقات بهر لاړ، په هغه دم
واجبېږي. له دم څخه د خلاصیدلو لاره داده چې بیا د عمرې
احرام وتړي، حرم ته راشي، لومړی عمره وکړي او بیا دوداع
طواف. یوازې دوداع د طواف لپاره، د عمرې له احرام تړلو
پرته راتگ منع دی، دا خبره یاده ولری.

- کومه میرمن که د بیرته تللو په مهال ناپاکه وي، په هغې
باندې دوداع طواف ته ځنډیدل نشته. هغه دوداع له طواف
څخه پرته خپل هیواد ته تللای شي.

- په مکه معظمه کې چې څومره وخت څوک پاته کیږي هغه
وخت دې غنیمت وگڼي، د ډیرو طوافونو او عمرو کولو اهتمام
دې کوي. په ژوند کې داموقع بیا، بیا نه تر لاسه کیږي. د بیرته تللو
په مهال دې د خفگان او خواشیني څرگندونه کوي، له بیت الله څخه
دې له زاریو او ژړا سره بیرته ځي.

الله تعالی دې په خپل فضل او مهرباني سره موږ هلته په ادب سره په
حاضریدلو ونازوي. آمین یا رب العلمین. محمد رفعت قاسمي.

متمتع حج ته يو خفله نظر

۱- له ميقات څخه اجرام وټړئ.
۲- مكي ته په راتلو طواف وکړئ. (دا اوه ځله گرځيدل دي، له حجر الاسود څخه پيل او په هغه ختمیږي. ددي لپاره هلته په فرش دپاسه يوه پنډه کرنه ده او ورسره په ديوال باندې يوشين رنگه راډی.)

۳- تر طواف وروسته، دوه رکعت له مونځ واجب دی. (په مکروه وخت کې يې سمدسني مکوي، کله چې مکروه وخت تير شي بيا يې وکړئ.) دا دوه رکعت مخ په کعبه له مقام ابراهيم (ع) سره وکړئ. بيا دزمزم اوبه وڅښي او سعی ته لاړ شي. سعی له صفا څخه پيل تر مروه پورې يو ځل تلل دي همداسي اوه ځله گرځيدل پوره کړئ. دوه رکعت له مونځ وکړئ او بيا به سرو خړي. ميرمني دي يوازي دگوتي دبند په انداز وينستان غوڅ کړي. دا عمره وشوه، احرام خلاص کړئ همداسي دتمتع حج کيږي.

اوس تاسي په مکه معظمه کې په خپلو جامو کې اوسيدئ طواف کول، هلته ستر عبادت طواف دی، څومره وخت چې فرض او سنتو درته پاته کيږي، هغه په طواف تيروي. وخت په حرم کې تيروي. ترڅو دذي الحجي اتمه نيټه راوړسيږي. په اتمه نيټه طواف وکړي، سعی وکړي او مني نه لاړ شي. (دا "سعی مقدم" شوه.)

دذي الحجي داتمي له ماسپښينه بيا دنهمي نيتي تر لمر راختلو پورې په مني کې اوسئ او دلمر په راختلو عرفات ته روان شئ. تر زوال وړاندې عرفات ته ځان ورسوئ. هلته څه وخت دوري را دوري شئ ترڅو د ماسپښين وخت راشي. بيا د ماسپښين لمونځ وکړئ. (که يې په امام الحج پسي کوي، د ماسپښين او مازديگر لمونځونه يوځای پسي وکړئ. څو که په خپله خيمه کې لمونځ کوي، يوازي د ماسپښين لمونځ وکړئ.) بيا وقوف وکړئ، دعا کوي، طيبه، شهادت، تمجيد، استغفار کلمي چې څومره کولای شئ، ويې وايست. په ولاړويې وايست که ستړي شوي، کښينئ او وايست يې.

د مازديگر وخت چې راشي د مازديگر لمونځ وکړئ. بيا تر ماښامه همدغسې په ذکر او دعا لگيا اوسئ. ترڅو لمر ولويږي. تر لمر لويدلو وروسته، د مزدلفې په لور حرکت وکړئ، د ماښام لمونځ اوس مه کوي. په مزدلفه کې ماخستن، د ماښام او ماخستن لمونځونه يوځای وکړئ. بيا که غواړي بیده شئ، خو بیداري غوره ده. په تسبیح، درود او استغفار لگيا اوسئ. تهجد وکړئ. ترڅو سپيدي وچوي، د سهار لمونځ په غلس (تياره) کې خو تر سپيدو وروسته وکړئ. وقوف وکړئ، ودریږئ ترډيرو دعا کوي.

داد دذي الحجي لسمه ورځ ده. دلته په مزدلفه کې ډبري ټولي کړئ، ۴۹ يا ۷۰ دانې (ننه څلويښت يا اويا دانې)

دا احتياط لپاره خوداني زياتي درسره واخلي. له دي خايه
حرکت وکړئ، مني ته لارشي. جمره عقبه او ه دبري وويلي.
بیرته راشي، په مني کي قرباني وکړئ او سرو خريي. اوس
احرام خلاص کړئ او جامي واغوندي، مکي ته راشي
دزيارت طواف وکړئ. دا طواف رکن (فرض) دی.

تر طواف وروسته بيا مني ته لارشي، شپه هلته تيره کړئ.
سهار دذي الحجي په يوولسمه نيټه، تر زوال وروسته، لومړني
شيطان او ه دبري وويلي. يوه لورته شي دعا وکړئ. بيا دوهم
او ه دبري وويلي او دعا وکړئ. بيا دريم وويلي خودعا
مکوي، بیرته راشي. اوس بيا شپه په مني کي پاته شي.

دذي الحجي په دوولسمه نيټه، تر زوال وروسته،
همداسي جمرې وويلي او شپه په مني کي تيره کړئ. دذي
الحجي په ديارلسمه نيټه، همداسي جمرې وويلي او مکي
معظمي ته بیرته راشي.

که په دوولسمه نيټه جمرې وويلي او مکي معظمي ته
بیرته راشي هم جائز دي. خو تر لمر لويدلو وړاندي به له مني
څخه وزی. مکي ته راشي. حج هم بشپړ شو.

"دمولانا محمود حسن گنگوهي، ددارالعلوم دستر مفتي له
بيان څخه." (النور مياشتني، جنوري ۲۰۰۲م)

د حج مناسکو ته يو نظر

لو مړي وزخ له مکي څخه مني ته تلل. په مني کي ورخ ماسپنين مازديگر ما بنام ما خستن شپه په مني کي.	دوهمه ورخ دسهار لمونځ په مني کي کول او عرفات ته تلل. د ماسپنين لمونځ په عرفات کي. د عرفات وقوف. ماديگر په عرفات کي مزدلفي ته تلل. د ما بنام او ما خستن لمونځونه. په مزدلفه کي شپه.	دریمه ورخ په مزدلفه کي لمونځ او مني ته تلل. دلوی شيطان ويشتل. قرباني کول حلق يا قصر کول احرام پرانستل دزيارت طواف. مني کي شپه کول.	څلورمه ورخ په مني کي تر زوال وروسته رمي. کوچني شيطان ويشتل. منځني جره. ستر شيطان ويشتل. که طواف پاته وي هغه کول. شپه په مني کي.	پنځمه ورخ په مني کي تر زوال وروسته رمي. منځني جره. کوچني شيطان ويشتل. ستر شيطان ويشتل. که طواف پاته وي هغه تر ما بنام وړاندي کول په ۱۳ که دپاته کيدو اراده وي تر زوال وړاندي جرې ويشتل.
---	--	---	--	--

دهماشومانو حج

حج تر بلوغ و ورسته فرضيږي، خو لکه څرنگه چې د ماشومانو لمونځ او روژه صحيح ده، هغسې يې حج هم صحيح دی. که هغه ماشوم هر څومره کوچنی هم وي او که دومره وي چې عقل او تمیز ولري.

په مسلم شريف کي له ابن عباس (رضي الله عنهما) څخه روايت شوی دی چې، يوه ميرمن له خپلو ماشومانو سره در رسول الله (صلی الله عليه وسلم) حضور ته راغله او پوښتنه يې وکړه: يا رسول الله! ايا ددوی هم حج شته؟ رسول الله (صلی الله عليه وسلم) ارشاد وکړ:

"هو او تاسو ته يې ثواب رسېږي."

له دې حديث شريف څخه دا څرگنديږي چې، د ماشومانو حج صحيح کيږي او د ماشومانو د حج ثواب مور، پلار او قريب ته هم رسېږي.

د سايب بن يزيد (رض) بيان دی چې زما عمراوه کاله و چې زه مي پلار له ځان سره در رسول الله (صلی الله عليه وسلم) په ملگرتيا حج ته بوتلم او حج مو اداء کړ.

داچې په ماشومانو حج فرض نه دی، نو ځکه يې حج نفلي کيږي او تر بلوغ وروسته که حج ورباندي فرض شي بيا به حج کوي. حج کوونکی ماشوم يا ماشومه که د ډير کم عمر وي او نه پوهيږي، نو د هغه مور، پلار يا بل قريب دي د هغه د احرام

نيت وکړي. خودا احرام واجب نه دی. که يې د احرام نيت ونشي هم کومه خبره نشته. بيا دي ولي دهغه له لوري د حج ټول احکام او افعال اداء کړي او هغه ماشوم دي له هغو ټولو خبرو وساتي کوم چې حاجي ته يې ځان ساتل ضرور دي. په طواف کي دي د هغه د ځان او جامو د پاکوالي خيال وساتل شي. که د احرام خلاف کومه خبره يا کار تري پيښ شي، په ولي باندي يې کوم دم نشته. خو که ماشوم يا ماشومه هوبنيار وي، دښه او بد تمیز کولای شي، بيا دي د مور يا پلار په اجازه احرام وتړي، داوداسه، پاکي او ناپاکي فکر دي کوي او دهغو ټولو خبرو اهتمام دي کوي چې يو احرام والا سپری يا ميرمن يې کوي. کوم افعال چې ماشوم په خپله کولای نشي، لکه د جمر وويشتل، هغه دي ولي وکړي. خو د عرفات ووقوف، په منی او مزدلفه کي شپي تيږول، طواف، سعی او نور دي وکړي. کي يې کولای نشوای، مور، پلار يا ولي دي په غيږ کي واخلي يا دي په اوږه سپور کړي طواف او سعی دي ورباندي وکړي. د طواف او سعی په وخت دي د ځان او ماشوم نيت وکړي، تر څو د دواړو له لوري اداء شي. که له ماشوم څخه د احرام خلاف کوم څه پيښ شي، نو په ماشوم يا دهغه له لوري په ولي يې کوم دم (وينه - قرباني) نشته. ماشوم چې کوم افغېال سرته رسوي، ثواب يې ورته رسېږي. انشاء الله. (محمد رفعت قاسمي غفرله.)

که ماشوم ورسره بوزي ايا تر بلوغ وروسته ورباندي حج فرضيږي؟
پوښتنه: ماشوم له ځان سره حج ته بيول مناسب نه دي
ځکه دبيت الله په ليدلو حج ورباندي فرضيږي، که هغه بالغ
شي او شتمن نه وي مړ شي ايا گنهگار دی؟

ځواب: که ماشوم حج ته بوتلل شي، تر بلوغ وروسته
ورباندي حج نه فرضيږي. هو که تر بلوغ وروسته شتمن شو
نو ورباندي حج فرضيږي. دادشمتني له امله، پخواچي يي
کعبه ليدلي ده له هغه امله ورباندي نه فرضيږي.

(امداد الاحکام ج ۲ ص ۱۶۳)

مسئله: که ماشومان بوتلل شي، دهغوی هم حج کيږي،
مور او پلار ته يي هم ثواب رسيږي، کوم افعال چي هغه کولای
نشي، مور، پلار (يا هغه څوک چي بيولی يي وي) دي وکړي.
مثلاً ليک دي دهغه له لوري ووايي. رمی دي دهغه له لوري
وکړي، هغه دي په غيږ کي واخلي طواف او نور څه دي اداء
کړي، احرام دي وتړي، که ماشوم خورا کوچنی وي، يوازي
جامي لري کول (لو څول) يي هم کافي دي. (الجواب المتين، ص ۲۰)
(که ماشوم جامي هم لري نکړي، بيا هم ورباندي دم نشته.

ماشوم چي څومره د حج افعال سرته رسوي، هغومره ثواب

مومي. (محدث رفعت قاسمي غفرله)

د بالغ اولاد حج

پوښتنه: چا خپل بالغ زوی يا لور حج ته بوتلل او حج يي
وکړ. ايا هغه حج نفل کيږي؟

ځواب: که يي پيسې دهلک يا نجلی په ملکيت کي
ورکړي، نو حج ورباندي فرضيږي او حج يي هم کيږي.

(آپ کي مسائل ج ۴ ص ۳۷)

مسئله: چا که دپلار په موجوديت، دپلار په شتمني حج
وکړ، دپلار تر مړينې وروسته چي همدا شخص يي د مال وارث
دی، که يي پخواني حج تر بلوغ وروسته و نو فرض حج يي
اداء شوی دی بيا ورباندي حج فرض نه دی.

(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۵۳۰ دردمختار کتاب الحج ج ۲ ص ۲۰۱ په حواله)

د نابالغه ماشوم حج

پوښتنه: زما د حج اراده ده، له ماسره دوه نابالغ ماشومان،
يوولس کلن او ديارلس کلن دي. دهغوی فرض حج کيږي که نفلي؟

ځواب: د نابالغ حج نفلي کيږي، تر بلوغ وروسته که هغوی
وس درلود، په هغوی حج فرضيږي. (آپ کي مسائل ج ۴ ص ۳۷)

مسئله: که ماشوم حج وکړ او هغه دپوهي خاوند و چي
د حج د اعمالو په مقصد پوهيده حج يي کيږي، خود حج فريضه
ورباندي نه ساقطيږي. (ځکه هغه نابالغ دی.)

مسئله: که کوم ماشوم نه پوهيږي او د حج ورځي راغلي، د
هغه د حج د اعمالو اداء کول دهغه دولي په ذمه دي، په حديث
شريف کي راځي:

"که ماشوم لس حجونه هم وکړل خو چي بالغ شي ورباندي لازم دی چي اسلامي حج اداء کړي. (که يي وس وي.)

مسئله: د حج د وجوب په شرايطو کي يو هم عقل دی، نو په مجنون (ليونی که څه هم بالغ وي) حج فرض نه دی او نه يي حج کول صحيح کيږي، هغه په دي هکله د ناپوه ماشوم په څير دی.

مسئله: د حج د فرضيت يو شرط ازادي ده، نو پر غلام باندي حج لازم نه دی. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۱۰۳۵، فتاوی محموديه ج ۱۷ ص ۱۸۹)

مسئله: پلار يي موره ماشوم پريښودلای او حج کولای شي. د پلار تر تللو وروسته د ماشوم ولي يا تره دي دهغه روزنه وکړي، خود ماشوم لگښت دي پلار ورکړي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۵۳۳)

مسئله: که کوم ليونی د حج احرام و تاره او د عرفات تر وقوف وړاندي جوړ شو، ليو تنوب يي ختم شو. که يي بيا احرام و تاره حج يي کيږي، خو که يي احرام ونه تاره نو فرض حج يي ادا نشو. (معلم الحجاج ص ۷۷)

مسئله: نابالغ به په بلوغ او مجنون به په جوړيدلو بيا حج کوي، خو چي قدرت ولري او شرايط برابر وي.

مسئله: که د احرام تر تړلو وروسته، څوک ليونی شو، ياد احرام تر تړلو وړاندي ليونی و، د احرام په وخت کي سم شو، د احرام نيت يي وکړ او تلبيه يي وويله بيا ليونی شو او ولي يي ورسره د حج ټول افعال اداء کړل، نودده فرض حج وشو، خو تر جوړيدلو وروست دي د زيارت طواف په خپله وکړي. (معلم الحجاج ص ۸۸)

د نابالغه ماشوم احرام

نابالغه ماشوم که هوښيار وي او پوهيږي نو په خپله دي احرام وتړي او د حج افعال دي اداء کړي. د بالغ په څير دي افعال ترسره کړي، که ناپوه او وړوکی وي، دهغه ولي دي دده له لوري دهغه احرام وتړي.

ناپوه کوچنی که په خپله د حج افعال ترسره کړي يا احرام په خپله وتړي، دا افعال او احرام نه صحيح کيږي، خو پوه ماشوم که احرام وتړي او افعال ترسره کړي صحيح کيږي.

مسئله: د پوه ماشوم له لوري دي دهغه ولي احرام ونه وتړي. مسئله: پوه ماشوم چي کوم کار ونه په خپله کولای شي، ودي کړي او که يي کولای نشوای ولي (سرپرست) دي وکړي. خود طواف لمونځ دي په خپله وکړي، ولي دي نه کوي.

مسئله: پوه ماشوم دي په خپله طواف وکړي او ناپوه دي په غيږ کي واخلي طواف دي ورباندي وکړي، دا د عرفات د وقوف، سعی او رمی حکم هم دی.

مسئله: ولي ته ضرور ده تر څو ماشوم له ممنوعاتو څخه منع کړي. که ماشوم کوم ممنوع کار وکړي، دهغه جزا په ماشوم او ولي نه لازميږي.

مسئله: ماشوم ته احرام لازم نه دی، ماشوم که ټول افعال پريږدي يا ځيني پريږدي، په هغه باندي کومه قضاء او جزاء نه واجبيږي.

مسئله: ولي چي له ورسره ملگرو، ورته ډير نژدي وي هغه دي د ماشوم احرام وتري. مثلاً، كه پلار او ورور دواړه ورسره وو، كه يي پلار ورته احرام وتري غوره ده. كه يي ورور يا بل څوك وتري هم جايز دی.

مسئله: دمجنون (ليونې) حكم په ټولو احكامو كې د ناپوه ماشوم په څير دی. كه څوك د احرام تر تړلو وروسته ليونې شو، بيا كه دممنوعاتو مرتكب شي په جزاء كې يې اختلاف دی. خو كه احتياطاً يې جزا ور كړل شي غوره ده، حج يې بلا اختلافه صحيح دی.

مسئله: كه تر احرام تړلو وړاندي ليونې و، ولي دهغه له لوري ورته دده احرام وتاړه، بيا جوړ شو. كه تر جوړيدلو وروسته، په خپله بيا احرام وتري او د حج افعال اداء كړي نو فرض يې اداء شو. (معلم الحجاج ص ۱۹۰)

مسئله: بي عقل، ليونې، ماشوم او بي هوشه كه بالكل رمي ونكړي (شيطانان ونه ويلى) فديه ورباندې نه واچيږي.

(معلم الحجاج ص ۸۷)

د حج د بيان لنډيز

كه غوروشي، د حج د سفر حيثيت د تربیې او روزنې يوه دوره ده. هر حاجي گواكي د شريعت له لوري په يوه جوړ شوي تربیې مركز كې برخه اخلي. په دې مركز كې هر شخص خپل انانيت (خان غوښتنه) ختموي او دخپل ژوند په هره گوښه كې، د الله تعالى د حكم د جاري كولو روزنه ور كوله كيږي. لكه له احرام څخه چي ډير حلال شيان د الله تعالى په حكم ورته منع كيږي او د تبليې په بيا، بيا ويلو محرم اعلانوي چي هغه له خپل زړه او دماغ څخه، د غير الله د حاكميت فاسد خيال لري كوي. بيا د بيت الله شريف طواف، د صفا او مروه تر منځ سعی، د مني په وادي كې حاضري، دمجنون په څير د عرفې په لور خوځيدل، په عرفات كې له امام سره د مازديگر لمونځ، ماسپښين مهال اداء كول. د الله تعالى په دربار كې له الحاج او زاريو سره دعا كول، بيا مزدلفې ته تلل د مابښام لمونځ، ماخستن اداء كول. په لسمه نيټه د جمرې ويشتل او د الله تعالى دلويي په اقرار له شيطان څخه د بيزاري څرگندونه. د الله تعالى لپاره قرباني كول او د زيارت طواف.

ددې ټولو افعالو او مناسكو يو، يو جزء داراته يادوي چي موږ ازاد نه يو، بلكي د احكام الحاكمين د احكامو پابند يو، له دې امله په قرآن كريم كې چي چيري د حج د احكامو يادونه كيږي، هلته په تقوى ډير تاكيد شوی دی.

لنډه دا، کوم کسان چي د حج د سفر د نیک مرغي په تر لاسه کولو
 برخمن کيږي، هغوی دي له دي ځانگړتيا سره د الارښووني په
 نظر کي ولري بلکي په ټول ژوند کي يي د عملي کولو وعده وکړي.
 په اصل کي دا د حج روح ده. علماء او مشايخ ليکي چي د
 مقبول حج نښه داده چي حج دانسان په ژوند کي د ديني
 انقلاب ذريعه شي. که يي وړاندي د الله تعالی يا د بندگانو په
 حقوقو کي څه کمښت کړي وي يا ورباندي اخته وي، تر حج
 وروسته ورڅخه تائب شي. که خدای جل جلاله مکره له
 چاسره په زړه کي کينه او کرکه لري، تر حج وروسته ورته زړه
 دهنداري په خير پاک کړي. که يي لمونځ نه کاوو، لمونځ
 کوونکی تري جوړ شي. که يي د سنت خلاف کارونه کول، تر
 حج وروسته هغه پريږدي او داسي نور...

دا هغه معيار دی چي د دي په رڼا کي د حج هر قصد
 کوونکی دامعلومولای شي چي حج يي قبول شوي او که قبول
 شوی نه دی.

الله تعالی دي ټول د حج په قبول سره ونازوي. دامت هر وگړی
 دي له کتاب او سنت سره ملگري ولري او په هغوی دي د عمل کولو
 توفيق ورکړي. آمين. ربنا تقبل منا انک انت السميع العليم.

د عاغوبښتونکی: محمد رفعت قاسمي، د ديوبند د دارالعلوم خادم

د ۱۴۲۹ هـ کال د ذي قعدې، ۵ - ۲۰۰۸ کال د نومبر، ۵، د جمعي شپه.

د ژباړې پای: ۵ محرم ۱۴۳۱ هـ ق، جدي ۱۳۸۸ هـ ش